

Luigi Pirandello

ÇIPLAKLARI GİYDİRMEK

Çeviren
Dr. Feridun TİMUR

MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
MODERN TİYATRO
ESERLERİ SERİSİ — 99

MCMLXV

Luigi Pirandello

Luigi Pirandello

ÇIPLAKLARI GIYDİRMEK

(Vestire gli ignudi)

Çeviren

Dr. Feridun TİMUR

İSTANBUL 1965 — MİLLİ EĞİTİM BASIMEVİ

Bu tercümenin her türlü basım ve yayım hakları Milli Eğitim Bakanlığına aittir. Bakanlığın müsaadesi alınmadıkça bu tercümenin metni tamamen, kısmen veya değiştirilerek alınamaz.

Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Kurulu Başkanlığının 8/IX/1964 tarih ve 27 sayılı kararıyla İtalyan Modern Tiyatro Eserleri Serisinde yayımlanması uygun görülmüş; Yayım Müdürlüğünün 17/IX/1964 tarih ve 13881 sayılı emriyle birinci defa olarak 5000 sayı basılmıştır.

PIRANDELLO'DA GERÇEK KAVRAMI

İnsan — der Pirandello — kendini nasıl görüyor, nasıl sanıyorsa öyle olmaktan uzaktır. Kendisi için bir, ama başkaları için birçoktur; çok zaman da başkalarına, olduğunun ya da o anda olduğunu sandığının tam tersi görünür. Bunun için başkalarının bizi tanımaması, anlaması güç, belki de imkânsızdır. İnsanoglu dün ya da bugün ne ise, hep öyle kalmaktan hoşlanmaz. Mayası, yaradılışı engeldir buna. Yalnız tek olmak, bir tek kalmak istemez; yüz olmaya, bin olmaya can atar. Kişiliğinin yeni yeni öğeler kazanabilmesi için, önüne çıkan engelleri yenmek, aşmak amacı ile savaşır durur. Bu savaşlar sonunda kazandığı zafer büyük olabilir, ya da olmayabilir. Zaferi kazanması, kazanmаса da ona az çok yaklaşması, varlığının dramını oluşturur. İnsanoglu için asıl önemli olan budur.

İnsan bir düziye değıştığıne, bir an ya da bir yıl öncekinden çok başka olduğuna, başkaları da onu olduğundan apayrı gördüklerine göre, önemli, dirimlik bir soru dikiliyor karşımıza. Gerçek nedir? Nerede aramalı, nerede bulmalı gerçeğı?

Gerçek deyince aklınıza saltık bir şey geliyor, hiç değışmiyen, herkes için aynı olan, aynı kalan bir şey. Oysa gerçek kadar değışken, gerçek kadar kaypak bir şey yoktur. Kişisel bir görünüşü olan gerçek, kişiden kişiye değıştığı gibi, aynı kişide de bir düziye değışir, kişinin o andaki duyusu, düşünüşüne göre kalıplandır, ak iken kara, kara iken ak olabilir. Onun için gerçeğın ne olduğunu anlamak kolay değıldir, hattâ imkânsızdır belki de. Biraz daha ileri gidersek, gerçek diye bir

şey yoktur, demek de pekâlâ mümkündür. Çünkü, gerçek denen şey, insan düşüncesinin etkisinden uzak, verileri, öğeleriyle iyice sınıflanmış, önceden var olan bir karmaşa değildir. Tersine düşüncenin etkisiyle doğan, düşüncenin değişmesiyle değişen bir nesnedir, onun için de görünüşü başka başka, hattâ bazan biri ötekini tam karşıdır.

Ya viedan? Gerçeği kavrama konusunda yardımcı olabilir mi? Ne yazık ki olamaz, en aşağı gerçek kadar kaypak, değişken, kişiseldir de ondan.

İnsanoğlunun gerçek dramı işte bu **değişkenlikte**, **bağımsızlıkta** düğümlenir.

Pirandello, roman ve hikâyelerinin bir bölümünde, daha sonra piyes yazarı olarak hele *Sizce Öyle Geliyorca Öyledir* (1918) den sonra birçok oyunlarında bu konuyu sık sık ele almış, derinlemesine işlemiş, didik didik etmiştir.

Ana teması bu olmasa da, "gerçek problemi" nin yine de önemli yer tuttuğu oyunlarından biri de *Çıplakları giydirmek* (1922) dir. Hayatta hiçbir şey olmamış, başkalarının kişiliği yanında zayıf kalmış kişiliği ile ezilmiş bir genç kızın serüvenini işliyor bu piyes. Yayılmış bir kızın serüvenini. İnsanlar -- hele erkekler -- ona bir oyuncak gözü ile bakmışlar, cantaları istediği sürece diledikleri gibi onunla oynamışlar, bilince da bir kenara atmaktan çekinmemişlerdir.

En sonunda, gerçekten sevdiği ve sevildiğine inandığı bir erkek daha ona aynı oyunu oynar. Ve genç kız, insanların gözünde hiçbir şey olmadığını, onu kimsenin -- alçıdan bir heykelecek kadar olsun -- önememediğini olanca acılığı ile bir kere daha anlar. Bir şey olmak! Bu düşünce ile umutsuz son bir karar alır: kendini öldürmek! Ölerken olsun bir şey olabilmek isteği, hemen hemen özlemi ile, bir gazeteciye, kendini sevdiği genç için öldürdüğünü söyler. Oysa yalandır bu. Ona karşı tutumundan ötürü o gençi artık sevmemektedir. Öleceğine iyice inanmış bir zavallının,

çorak, ıssız varlığını süslemek, ona bir anlam kazandırmak için uydurduğu mâsum bir yalandır, bu. Yalam ile kimseye bir kötülük de etmiyecektir, nasıl edebilir ki, yaşadığı sürece kimsenin değer vermediği varlığının dünyadan silinip gitmesiyle kimsenin kulu bile kapırdamayacaktır. Buna emin olmasa böyle bir şeye asla yanaşmazdı: çünkü karşılaştığı haince davranışlara rağmen, yüreği katılaşmamış, kararmanmış, insan sevgisini yine de yitirmemiştir.

Ama gazetede çıkan sözleri bambaşka sonuçlar doğurur, büyük yankılar yapar, bir skandal patlak verir, ilgililer birbirlerine düşerler, genç kızın beklemediği, olmasını istemediği bir sürü olay birbirini kovalamaya başlar.

Genç kız, kendini öldürmekle ve artık sevmeyişi genç için intihar ettiğini son nefesini verdiğini sandığı bir anda söylemekle ne istemiştir? Kendisinin de bir şey olduğunu göstermek, mâsum bir yalana herkesten önce kendi kendini inandırmak, ölümünü yalandan dokunmuş bir elbise ile örtmek, süslemek sadece! Ama kaderi bu kadarcık bir şeyi de ona çok görecektir.

Yurdumuzda adı sıkça anılan, ama nedense sahneye çok az konulan *Çıplakları gündirmek* oyunu, sahne bilgisi, kişilerin başarı ile çizilmiş kimlikleri, bir piyesin gerektirdiği gerilim, yazarın kendine amaç bildiği, yüreklerden çok kafalara seslenişindeki başarı gibi, usta bir tiyatro yazarının bütün özelliklerini taşıyor. Bu oyunda, "filizofik bünyede" bir yazar olduğunu itiraf eden Pirandello ile yine düşünce labirentlerinde yanyana doluyor; insanoğlunun o büyük, o acıklı dramını — karşındakileri anhyamaması, kendini onlara anlatamaması dramını — özbenliğimizde bir kere daha duyuyor, yaşıyoruz.

Eskişehir, ekim 1963.

F. T.

ÇIPLAKLARI GIYDİRMEK

KİŞİLER

ERSILLA DREI.

FRANCO LASPIGA, görevinden ayrılmış deniz yüzbaşısı.

KONSOLOS GROTTI.

LUDOVICO NOTA, ihtiyar romancı.

ALFREDO CANTAVALLE, gazeteci.

BAYAN ONORIA, pansiyoncu.

EMMA, oda hizmetçisi.

Roma'da — Günümüzde.

Sahnede romancı Lodovico Nota'nın çalışma odası görülmür. Burası, rasgele alınmış, birbirine uymayan, eski eşyalarla döşeli geniş bir kira odasıdır. Eşyaların daha edice olan bir kısmı bayan Onoria'ya, öbürleri ise romancıya aittir. Dipteki duvarda büyük bir kitaplık; sağdaki duvarda, sararmış, eski perdeler asılı iki pencere arasında, ayakta yazı yazmaya özgü bir yazı masası, masanın altında koca koca sözlüklerle dolu bir raf vardır. Soldaki duvarda, üzerinde çiçekli, açık renk bir örtü olan, arkalıya ile kollarına, belki de kirini gizlemek için, danteller ilüştürülmüş eski biçim bir divan; içleri kütük dolu koltuklar, sandalyeler, üzerinde klibolar bulunan küçük bir masa vardır ve bütün bu eşyalar, rengi solmuş, eski bir halının üzerine konulmuştur. Yine sol duvarın, sahne önüne yakın yerinde laire kapısı açıktır. Dipteki duvarda, kitaplığın heri yanında perdeli bir kapı vardır ki, buradan Nota'nın yatak odasına geçilir. Odanın orta yerinde, üstünde kitaplar, dergiler, gazeteler, çiçeklikler, sigara taba-kaları, bir heykeltik bulunan oval bir masa, masanın önünde de, üzeri yastıklarla dolu bir sezlong, vardır. Soldaki, sağdaki duvarlarda, ressam arkadaşlarının armağanı olan, sanat değeri düşük, birkaç küçük tablo asılıdır. İki penceresi olduğu halde, sokak dar, karyi-ki evler de yüksek olduğundan, odanın içi loş, adeta yarı-karanlıktır. Aşağıdaki yol çok güvürlüdür. Yo-

lun gürültüsü, aralıklarda, gösterilen yerlerde duyulur: payton, araba gürültüsü, bisiklet zilleri, otomobil kornaları, motosiklet patirtisi, kamçı şaklamaları, ıslıklar, karışık insan sesleri, gezginci satıcıların ya da bir gazete satıcısının bağrısları, kopan bir kavganın şamatası.

BİRİNCİ PERDE

(Perde açılınca, sahne boştur. Bir süre, açık pencerelerden içeriye sokağın gürültüsü girer. Dairenin solda olan kapısı açılır, nereye girdiğini bilmiyen bir kimse gibi, Ersilia Drei başında şapkası ile içeriye girer. Arkasında, giyile giyile az çok çekmiş, yol yönteme uygun, açık mavi, öğretmen ya da mürebbiye elbisesi vardır. Yirmisini geçkinedir, güzeldir, yalnız ölümden daha yeni kurtulmuş olduğu için benzi saz gibidir, gözleri mor halkaları içinde şaşırmuş gibi görünmektedir. İçeri girmesi gereken birini beklerken, ayakta kahr, çevresine bakar; gördüğü şeylere mahzun mahzun gülümseyormuş gibi yapar, fakat sokaktaki gürültülerden tedirgin olarak, kaşları acı ile çatılır. Sonunda içeriye, cüzdanını koyun cebine koyar halde, Ludovico Nota girer. Sevimli bir adamdır, ellisini aşkın olsa da hâlâ yakışıklıdır. Gözleri keskin ve parlaktır, taze kalın dudaklarında hemen hemen bir genç gülümseyişi vardır. Soğuk ve düşünerek davranan bir kişidir, insana kolayca sempati, güven telkin etmek için gerekli doğal yeteneklerden tamamen yoksundur, sevgi gösterileri yapmadığı için hiç değilse nazik

davranmayı çalır. Ama ne var ki, serbest görünmek isteyen ama görünemiyen nezaketi, gücen verecek yerde insanı sıkır, bazan da şaşırır.)

LUDOVICO. — İşte geldim! Rahatınıza bakın... Aman şu pencereler, (*koşar, kapatır*) insanı deli eder! Biraz açınasam, içerisi fena kokuyor... Ne olacak, eski ev. Şapkanızı çıkarmanız!

(Ersilia şapkasını çıkarır.)

(Bayan Onoria, koltuğunun altında kirli yatak takımları, bir elinde süpürge, dipteki kapıdan girer: kırk yaşlarında, kısa boylu, kaba, yüzü boyulu, çenebaz bir kadındır.)

ONORIA. — Müsaadenizle.

LUDOVICO, onu beklemiyordur. — İçerde miydiniz?

ONORIA, ağızda sakız çiğniyerek. — Bu sabah bana salonda bıraktığınız pusula gereğince, yatağı toplamaştım da.

LUDOVICO, cum çıkılarak. — Ha evet.

ONORIA, hemen. — Ama soy içinse... (*Ersilia'ya bakar, duraklar.*) Bakın, aramızda anlaşsak iyi olur. Gidip yatak takımlarını içeri bırakayım...

LUDOVICO. — Yatak takımları kirli idi de...

ONORIA, hemen şirretleğerek. — Yatak takımları kirli imiş, bunu bana mı söylüyorsunuz?

LUDOVICO, gülümsemeye çalışarak. — Tabii size söylüyorum! Siz kendiniz de onlardan kurtulmak ihtiyacını duyuyorsunuz...

ONORIA. — Elbette. Ben yalnız bunlardan değil, "her şeyden" kurtulmak istiyorum!

LUDOVICO, kızarak. — Anlıyahlm! Ne demek istiyorsunuz?

ONORIA, ona kafu tutarak. — Evime getirdiğiniz şu bayandan söz açmak istiyorum. Uygun bir davranış mı sanki...

LUDOVICO. — Kendinize gelin! Saygılı konuşun, yoksa...

ONORIA. — ...Yoksa ne olurmuş? Sizinle açık konuşuyorum! Çamaşırları bırakayım, şimdi gelirim. (Bir luğumlu daire kapısından çıkar.)

LUDOVICO, arkasından koşar gibi yapar. — Kuldürmüş, pis köpek!

ERSILIA, üzgün, şaşkın, onu tutar. — Ne olur, yapmayın! Bırakın gideyim...

LUDOVICO. — Ne münasebet! Burası benim evim. Bir yere gidemezsiniz!

ONORIA, hemen geri dönerek. — Sizin eviniz mi? Kiralık daire, eviniz filân değil! Unutmayın ki, namuslu bir kadının evinde oturuyorsunuz!

LUDOVICO. — Siz misiniz, namuslu kadın dediginiz?

ONORIA. — Ta kendisi!

LUDOVICO. — Ne biçim kadın olduğunuz meydanda!

ONORIA. — Meydanda tabii! Evime kadın getirmenize müsaade etmediğimden belli!

LUDOVICO. — Siz terbiyesiz bir kadınsınız!

ONORIA. — Ağzınızdan çıkanı kulağımız işitsin!

LUDOVICO. — Karşımdakinin kim olduğunu anlamayan âdi bir kadın

ERSILIA. — Ben zavallı, hasta bir kadınum. Az önce hastaneden çıktım.

LUDOVICO. — Ona izahat vermek için tatlı canınızı üzmeysin!

ONORIA. — Hasta iseniz...

(Camları şangırdatan ağır bir arabanın gürültüsü.)

LUDOVICO. — Kesin artık! Dairemi birkaç günlüğüne kendisine vermeme de engel olamazsınız ya.

ONORIA. — Bal gibi olurum! Başkasına veremezsiniz! Ben daireyi size kiraladım!

LUDOVICO. — Ya kızkardeşim, kadın akrabam gelse?

ONORIA. — Otele gider!

LUDOVICO. — Burada birkaç gece misafir edemez miyim?

ONORIA. — Bayan akrabamız değil ki! Kime yutturuyorsunuz?

LUDOVICO. — Nereden bileceksiniz? Ya ben gider, otelde yatarsam?

ONORIA. — Yine de benden nezaketle müsaade istemeniz gerekir.

LUDOVICO. — Müsaade istemek, öyle mi ?

ONORIA. — Tabii ya, hem de nezaketle! Burada pis kokulardan burnunuzun direği lanıtıyor da, niye kalkıp gitmiyorsunuz? Evden çıksanız ne meıanun olurum!

LUDOVICO. — Çıkacağım, çıkacağım, hem de en kısa zamanda! Rica ederim, ayağının altından çekilin!

ONORIA. — Evden çıkıyor musunuz?

LUDOVICO. — Birkaç güne kadar. Ayın sonunda.

ONORIA. — Sevindim doğrusu! Artık bir şey demiyorum.

LUDOVICO. — Haydi öyle ise, çekin arabanızı!

ONORIA. — Merak etmeyin! Gidiyorum, gidiyorum. Ağzını açarsan dilim kurusun. (*Daire kapısından çıkar.*)

LUDOVICO. — Ne münasebetsiz şey! Özür dilerim. İçeri girer girmez, böyle bir sahne ile karşılaşmak.

ERSILIA. — Ziyam yok! Asıl ben üzüldüm, benim yüzümden...

LUDOVICO. — Yok canım. Bir yıldır bu cadı ile savaşıyorum. Şu eski püskü şeyler, bir kâbus gibi, beni âdeta kendilerine bağlamışlar. Yazar evi deyince, siz kimbilir neler tasavvur ettiniz...

ERSILIA. — Hayır, hiçbir şey tasavvur etmedim. Ama insan yine de üzülüyor, sizin gibi ünlü bir...

LUDOVICO. — Ay sonunda, Macao mahallesinde, Sommacampagna sokağında, ağaçlar arasında sakin, küçük bir dairemiz olacak. Yarım beraberce gider, görürüz. Yine beraberce yeni eşyalar alırız. Yuvanızı kendi elinizle döşeyip dayarsanız...

ERSILIA. — Benim için...

LUDOVICO. — Hayır, buna zaten mecburdum. Ne pahasına olursa olsun buradan gidecektim! Ben tuhaf

adamıdır... her şeye yeniden başlayan biri gibiyimdir. Size mektup yazdığımın, şimdi sizinle yeni bir hayata başladığımdan öyle memnunum ki! — Bataklık: sinekler: boğucu bir hava. Derken insan geniş bir nefes alır: oooh! — Ne olmuştur? — Hiç: bir meltem esmiştir sadece! — Benim hayatım işte böyledir.

ERSILIA. — Size nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum.

LUDOVICO. — Ha bak... her şeyden önce bana "sen" demeye başlamalısın. Hem sonra ortada teşekkür edecek bir şey de yok. Kabul ettiğin için asıl ben sana teşekkür etmeliyim. Küçük bir şey...

ERSILIA. — Hayır, büyük! Büyük! Benim için çok büyük!

LUDOVICO. — Evet öyle, senin için! Sana verebildiğim bu küçük şeyi sen koskocaman bir şey yapacaksın, demek istiyorum.

ERSILIA. — Öyle demeyin!

LUDOVICO, bir gülümseme ile, *düzelterek.* — "Öyle deme".

ERSILIA. — Bana yardım etmelisiniz. Bilerseniz, öyle utanıyorum ki!

LUDOVICO. — Neden?

ERSILIA. — Başıma konan bu devlet kuşundan...

LUDOVICO. — Daha neler! Yazar olduğum için mi?

ERSILIA. — Uğradığım felâketlerin bir gazeta-
de okunmuş hikâyesinin, canıma kıymak isteğimin, sizin gibi... (*Acılı bir gülümseme ile hemen düzeltir*)...
senin gibi bir insanın dikkatini, merhametini...

LUDOVICO. — İlgisini, ilgisini!

ERSILIA. — ... çekmesinden!

LUDOVICO. — Evet, gazeteyi okuyunca, bu olay beni birden sardı. Tıpkı tesadüfen öğrendiğimiz veya birinin bize anlattığı bir vakada, ne bileyim! İçten gelen bir sarsıntı, âni bir sempati ile, hiç aramadan, bir hikâyenin, bir romanın konusunu bulduğumuzu birden sezdiğimiz gibi.

ERSILIA. — Böyle bir roman yazmayı düşünüyordunuz (*yukardaki gibi*) ... düşünüyordun belki de, öyle değil mi?

LUDOVICO. — Hayır, düşünmüyordum! Beni anlamaya çalış! Bunun bir sanatçı tecrübesinden ileri geldiğini sanma! Nasıl birden ilgi duyduğumu sana anlatmak için, bir karşılaştırma yaptım.

ERSILIA. — Benim zavallı hayatım, çektiğim bunca sefalet, bunca üzüntü, bunca acı, bari bir işe yarasa...

LUDOVICO. — Bir işe, yani benim bir roman yazmama mı?

ERSILIA. — Neden olmasın? Memnun olurdum, koltuklarım kabarırdı. — Hem de pek çok! (*Artırmağa çalıştığı bir çekiçlilikle gülmüşiyerek, ekler:*) Gerçekten öyle.

LUDOVICO, genç kadına bakar, sonra. — Cesaretini kırıyorsun!

ERSILIA. — Neden?

LUDOVICO. — Neden olacak, istemeden, bana ihtiyarsın, diyorsun da ondan.

ERSILIA, birden şaşırarak. — Ben mi? Hayır, demek istiyorum ki...

LUDOVICO. — Roman ya yazılır, ya da yaşanır, yavrum. Sana, olayın beni fena sardığını söyledim ama onu yazmak için değil, yaşamak için böyle oldum! Sana kollarımı açıyorum. Sen bana, ne bileyim! dudaklarımı uzatacak yerde, yazayım diye kalemi uzatıyorsun, öyle değil mi?

ERSILIA. — Çok erken...

LUDOVICO. — ... dudaklar için erken — anlıyorum. — Çok mu geç yoksa?

ERSILIA. — Hayır, değil...

LUDOVICO, *ayrı serbest davranışının sebebolduğunu sakalganlılığı sezerek.* — Bende olanla sende olan, bak, nasıl farklı. Başından geçen olaylara duyduğum ilgiyi, senin bir yazar merakı olarak alman beni kırıyor; öte yandan yazar olarak — ihtiyar dememek için gel ona tecrübeli diyelim — senin başından geçenleri gazetede okuyunca, romanı bir başından bir başına hayalimde canlandırdığıma göre, yazar olarak, ne sana yaptığım teklifi yapmaya, ne de şimdi seni hastaneden çıkarken almaya ihtiyacım olmadığını söyleyince, bu sefer sen alınıyorsun... alınmasan bile bu durumdan memnun olmuyorsun.

ERSILIA. — Nasıl?... Hayalinde hemen mi canlandı?

LUDOVICO. — Bir anda. Öylesine zengin durumlar, ayrıntılarıyla.. Çok hoş! Doğu... deniz kıyısındaki o taraçalı küçük yalı... sen orada mürebbiyelik yapıyordun... küçük kızın taraçadan aşağı düşmesi... işinden atılışın... yolculuğun... buraya gelişin... kara haberle karşılaşman... Her şey, her şey... seni görmeden, tanımadan.

ERSILIA. — Beni nasıl, nasıl tasavvur ettindi?... Böyle... olduğum gibi mi? (*Ludovico, güllümsiyerek bir parmağın hıncı, diğe sallar.*) Nasıl öyle ise? Ne olur, söyleyin (*gukardaki gibi*)... söyle bana.

LUDOVICO. — Niçin öğrenmek istiyorsun?

ERSILIA. — Beni tasavvur ettiğin gibi olmak istiyorum da ondan.

LUDOVICO. — Yok canım! Bu halinle çok, çok daha hoşuma gidiyorsun. Kendim için söylüyorum; roman için değil.

ERSILIA. — Yoksa sen benim romanımı, başka bir kadının romanı mı yaptın?

LUDOVICO. — Buna mecburdum, tasavvur ettiğim kadının romanı yaptım.

ERSILIA. — O kadın benden çok mu başka idi?

LUDOVICO. — Bambaşka.

ERSILIA. — Anlamıyorum, hiç anlamıyorum...

LUDOVICO. — Neyi anlamıyorsun?

ERSILIA. — Bana nasıl ilgi duyduğunu.

LUDOVICO. — Ya kime ilgi duymama istiyorsun?

ERSILIA. — Ama ben senin tasavvur ettiğin kadın değilsem... başıma gelen şeyler, uğradığım felâketler, gazeteyi okuyunca seni ilgilendiren bütün bu şeyler, seni ben olduğum için ilgilendirmede ise... onları benden başka olan bir kadına aitmiş gibi gördünse... (*Şaşırmış, kararsız gibi durur.*)

LUDOVICO. — Evet?

ERSILIA. — O halde ben gidebilirim.

LUDOVICO, *güllere ve gülmeye üdeta şakadan*

çagel olarak. — Hayır, canım! Gitmiyeceksin! Sen olmıyan, o romandaki kadın gidecek!

ERSILIA, kuşkuyla, işkilli. — Ben olmıyan mı? İnanmıyor musun yoksa?

LUDOVICO, yukardaki gibi. — Yok canım, inanıyorum, inanıyorum! Ama şimdi seni yeni bir hayat içinde tasavvur ediyorum: şu andan itibaren benirale geçecek, benimle geçebilecek hayat içinde. Ben öyle istiyorum ki, başından geçen bunca acıklı şeyleri unutasın, bu yeni, başka hayatımı sen da hayalinde canlandırasın.

ERSILIA, bir acı gülümseyişle. — Öbürü değil... bu değil. Yoksa bir başkası mı var?

LUDOVICO. — Evet, bir başkası, bir başka sen.

ERSILIA, hayretle, dönerek. — Ben mi? (*Başını sallar, dizlerinin üzerinde duran ellerini hafifçe oynatır.*) Ben bugüne kadar hiçbir şey olamadım...

LUDOVICO. — Haydi canım! Hiç bir şey olamadın mı?

ERSILIA. — Hiçbir şey... asla...

LUDOVICO. — Pekâlâ bir geysin!

ERSILIA. — Neyim?

LUDOVICO. — Bir kere güzel bir kızsın.

ERSILIA, mahzun, omuzlarını kaldırarak. — Hayır, güzel değilim. Güzel olsam bile, güzelliğimden yararlanmasımı bilemedim...

LUDOVICO. — Evet, haklısın, bilemeyince zordur. İnsan çaresiz kalınca... son bir karar almadan önce... kendini netameli bir maceraya atabilir...

ERSILIA, mahzun, döner ona bir daha bakar. — Aman ya Rabbim... ne diyorsun?

LUDOVICO. — Yok canını, bunu romandaki... "öbürü" için düşünmüştüm de. İnsan ne yapacağını, ne edeceğini bilemez... akşama doğru... küçük otelin kasvetli aynasında yüzüne bakarken... birden bir karar verir. Çılgınca bir eğilimdir, bu... Cebinde beş parası kalmamıştır, ya da üç beş kuruşa kalmıştır... otelci para istemektedir...

ERSILIA, şaşalamıştır, dehşet ve heyecanla. — Bütün bu şeyleri gazete yazmıyordu ya?

LUDOVICO. — Hayır, yazmıyordu, ben tasavvur ettim... (Hayretle duraklar ve genç kadının üstüne eğilerek hemen sorar.) Bu dediğim şeyler doğru mu yoksa?

ERSILIA, yüzünü ellerinin içinde saklar, utanç ve tiksintiden titriyorduk. — Doğru...

LUDOVICO, sevinmiştir, çabuk çabuk, kendi kendisiyle konuşur gibi. — Bak... bak, nasıl da doğru sezmişim! (Sonra üzgün, heyecanlı, yeniden:) Akşam üstü sokağa mı çıktındı?

ERSILIA, yukardaki gibi. — Evet... evet...

LUDOVICO, yukardaki gibi. — Sokaktan geçen... sokaktan geçen rasgele biri ile mi oldu bu iş?

ERSILIA, yüzünü açmadan. — Sonra.. sonra, ne yapacağımı bilememek...

LUDOVICO, hemen. — Nasıl istiyeceğini, değil mi? (Ersilia bir şey demez, biliyormuş gibi, cevabını kendisi verir:) Bir şey alamadın, öyle mi? Tıpkı, tıpkı düşündüğüm gibi! Onun üzerine o boş, iğrenç kal-kışmanın verdiği tiksinti, dehşet... Tamam! tamam! (Ersilia hiçkura hiçkura ağlamaya başlar.) Yok ca-

nm... Ağlıyor musun? Sebep?... Ağlama, ağlama...
(Onu uyandırmak için kucaklar gibi yapar.)

ERSILIA, *alçaklanmış, utanmış bir halde, ayu-
ğa kalkarak.* — Bırakın beni... Bırakın gideyim...

LUDOVICO. — Nasıl! Ne diyorsun? Sebep?

ERSILIA. — Şimdi artık durumu biliyorsunuz...

LUDOVICO. — Zaten biliyordum!

ERSILIA. — Biliyor mu idiniz?

LUDOVICO. — Tasavvur etmiştim! Görmedin mi? Mükemmel bir sezgim var... Hiç yanılmıyor!

ERSILIA. — Ben çok utanıyorum...

*(Bu sırada sokakta birden müthiş bir gü-
rültü olur. Trafik kazası gibi bir şey. Ara-
ba gürültüsü, patırtı, tehdit bağrışları,
ilencine çağrışları, ısıklar, küfürler.)*

LUDOVICO. — Yok canım, ne utanması... *(Du-
raklar, döner pencereye bakar.)* Ne var, ne oluyor?

ERSILIA. — Bağırıyorlar... Bir kaza oldu her halde...

*(Gürültü patırtı artar. "İmdat! İmdat!"
diye bağrışırlar. Korkmuş bir halde içeri-
ye koşarak bayan Onoria girer.)*

ONORIA. — Zavallı bir ihtiyarı ezdiler. Duvara sıkıştırdılar! Şuracıkta, pencerenin altında! *(Koşar,
pencerelerden birini açar. Ludovico ile Ersilia öteki
pencereden bakarlar.)*

*(Pencere açılınca, sokağın gürültüsü bir
süre sahneyi doldurur. Bir otomobille bir
araba karşılaşmış, otomobil direksiyon kır-
mış, vaktinde kaçamayan bir ihtiyarı duva-*

ru sıkıştırarak ezmiştir. İhtiyar cân çekişmektedir, ya da ölmüştür. Kalabalık, gürültü patırtı arasında sayısız eller üzerinde kaldırılmış, bir arabaya konulmuştur. Araba hızla hastaneye yollarır. Dış sahne, kublaların karışık, düzensiz bağırsuları arasında açıkça belircektir. Bağırsular arasında müthiş bir çığlık ve: "Ay! Ay! Aman yarabb! İmdat! İmdat" gibi ilk tiz haykırırlardan sonra haykırımlar şöylece devam edebilir: "Vah zavallı vah!" "Ezilmiş!" — "Geri yap!" — "Kaçıyor!" — "Kaçtı!" — "Tut! Yakala!" — "Ölmüş!" — "İhtiyarmış biçare!" — "Koşun! Koşun!" — "Tutun zavallıyı!" — "Ezilmiş!" — "Ölmüş!" — "Direksiyon kırdım!" — "Ne münasebet, o benim üzerime geldi!" — "Yalan!" "O geldi benim üzerime!" — "Hapise gir de gör!" — "Kuşuna dizmekli domuzu!" — "Savulun! Savulun!" — "Hayır, ölmemiş!" — "Vah zavallı vah!" — "Koş, koş!" — "Doğru "Avunç hastanesine!" — "San Giacomo hastanesi daha iyi!" — "Şapkası kaldı!" — "Biçare ihtiyarcık!" — Kaatiller! Caniler!" — Aşağıdaki halkın çalkantısı, sahnede, pencereden bakan üç kişinin davranış ve haykırımlarına yansır."

ONORIA. — Ölmüş... ölmüş... Vah zavallıhekk...
Tutun, tutun.. Bir de kaçmak istiyor. Ne dinsiz iman-

sız şey! Üstelik kendini savunuyor da!... Kurbuğa ezer gibi ezmiş adamcağızı!

ERSILIA, dehşetle pencereden çekilerek. — Ne manzara, ne manzara, ya Rabbi!

LUDOVICO, pencereyi kapıyarak. — Emekli bir memur olsa gerek! Bayan Onoria, ne olur, pencereyi kapatıverin!

ONORIA. — Götürdüler! Ölmüş her halde!

LUDOVICO. — Ölmese de, hastaneye varmadan yolda ölür!

ONORIA. — Gidip aşağıya sorayım! Ne felâket! Ne felâket! (*Daire kapısından çabuk çabuk çıkar.*)

LUDOVICO. — Sokak daracak, yağmurlu havalarda insan ayağını nereye basacağını bilemez. Böyle bir yolda arabalar, kamyonlar, otomobiller cirit oynar. Bir de tutar, pazar kurarlar! Pazar kurmaya cesaret ederler!

ERSILIA, bir fâsıladan sonra, korkulu, sabit gözlerle. — Sokak... Ne korkunç şey!

LUDOVICO. — Ama kitap yazan bir kimse için ne mektep! İnsanın hayali âdi engellerden kurtulur. Yedi kat göklerde dolaşıyormuş gibi olur! Gel gelelim üstünden geçen insanlarla, hayatın gürültü, patırdısı ile sokak vardır. Öbürlerinin bize yabancı da olsa yine de var olan hayatı, insanı tedirgin eden, yolundan alıkoyan, köstekliyen, canını sıkan, eşyaların biçimini bozan hayatı ile... Biz beraber olmak, beraberce güzel bir masal düzmek istemiyor muyuz? Evet istiyoruz, tut ki sokakta o ezilen bendim. O zaman senin burada ne işin kalırdı? Sahi sen beklenmedik bir olay

yüzünden hayatına son vermeye kalkmıştın. Küçük kızın taraçadan düşmesi yüzünden.

Fâsıla.

ERSILIA, dalgın, başını hafifçe sallıyarak. — Hizmet etmek... itaat etmek... hiçbir şey olmamak... Her akşam, duvardaki bir çiviye asılan eski bir iş elbisesi gibi. Sizi artık kimsenin düşünmediğini duymak ne korkunç şey, yarabbi! Sokakta... — Çevremdeki eşyalarla, öyle vakti, o parktan geçen tektük yolcular, ağaçlar... kanepelerle... hayatımı, artık yok olduğu duygusu içinde, rüyada görür gibi gördüm... — ve artık hiçbir şey olmaktan kurtulmak istedim...

LUDOVICO. — Bak ama — görüyor musun? — bu doğru değil.

ERSILIA. — Doğru değil mi? Nasıl doğru değil ki kendimi öldürmek istedim!

LUDOVICO. — Öyle ama bir roman yaratarak...

ERSILIA, yeniden kuşkulananarak. — Nasıl, yaratarak mı? Bunu benim kafamdan uydurduğumu mu sanıyorsun?

LUDOVICO. — Hayır hayır. Başından geçenleri anlatarak, farkında olmadan benim kafamda yarattın demek istiyorum.

ERSILIA. — Beni parktan almışlar...

LUDOVICO. — ...hastaneye kaldırmışlar. Uğradığın felâketleri gazetede okuyanların acımalarından sonra, bir şey olmamana imkân var mı? Bunların duyulmasıyla şehre yayılan sarsıntıyı, uyandırdığın ilgiyi sen bilmiyorsun. Bir delili benim!

ERSILIA, *güvensizlikten doğan heyecanla*. — Yanında mı?

LUDOVICO. — Ne?

ERSILIA. — Gazete! Okumak, okumak istiyorum. Yanında mı?

LUDOVICO. — Evet, sakladım galiba!

ERSILIA. — Ara, ara! Göster bana!

LUDOVICO. — Boş ver! Şimdi yeniden üzülmene sebep ne?

ERSILIA. — Ne olur göster bana! Okumak istiyorum, neler yazdığını görmek istiyorum.

LUDOVICO. — Her halde senin anlattıklarımı yazmıştır.

ERSILIA. — Takdir edersin, o anda neler söylediğimi pe kiyi hatırlamıyorum! — Görmek istiyorum. Ara!

LUDOVICO. — Kimbilir nereye soktum! Öyle derbederim ki... Bırak canım. Sonra beraberce ararız.

ERSILIA. — Her şeyi uzun uzun mu anlatıyordu?

LUDOVICO. — Üç sütundan fazla bir yazı. Yaz mevsiminde, ellerine seninki gibi bir olay geçti mi, gazetecilere gün doğar: düşünirler de düşünirler artık.

ERSILIA. — Ya onun, onun hakkında ne söylüyorlardı?

LUDOVICO. — Ne söyleyecekler, seni aldattığını yazmışlar.

ERSILIA. — Hayır ben onu değil... Übürünü di-yordum!

LUDOVICO. -- Konsolosu mu?

ERSILIA, *canı fena sıkılan.* -- Konsolos diye mi yazmışlar?

LUDOVICO. -- İzmir konsolosumuz demişler.

ERSILIA, *şükarediği gibi.* -- Şehrin ismini de vermişler mi? Bana, şehirden bahsetmeyeceklerini vademişlerdi!

LUDOVICO. -- Gazeteciler, malûm...

ERSILIA. -- Bahsetmeye ne lüzum vardı? Şehirden, kişilerden bahsetmeden de, olay olaylığını kaybetmezdi ki. Neler yazmışlar?

LUDOVICO. -- Küçük kız tarağadan düştükten sonra, diyorlardı...

ERSILIA, *yüzünü ellerinin içine atarak.* -- Zavallı yavrucak! Zavallı yavrucak!

LUDOVICO. -- ...sana çok zalimce davranmış.

ERSILIA. -- O değil! Karısı, karısı!

LUDOVICO. -- Onun için de zalim davranmış diye yazmışlar.

ERSILIA. -- Hayır, hayır! Karısı... Aman yarabbi!

LUDOVICO. -- Seni kiskanyormuş da ondan. Kiskandır tabii! -- Jandarma gibi kadın...

ERSILIA. -- Hayır! Değil! Ufak tefek -- zayıf nahif, kırık kırık, saz benizli -- limon gibi bir kadın!

LUDOVICO. -- Bak hele! Ben ise onu... uzun boylu, esmer, kaşları ortasından birleşik bir kadın tasavvur ediyordum: resmini çizebilirdim!

ERSILIA. -- Sen her şeyin tersini görüyorsun! Kimbilir beni de o zaman nasıl görüyordun! Öyle değil işte, benim sana dediğim gibi.

LUDOVICO. — Doğrusu benim işime iri yarı bir kadın geliyordu. Çünkü kıızı zayıf nahif bir şey tasavvur ediyordum.

ERSILIA. — Zayıf nahif mi, ne münasebet! Benim zavallı Mimetta'cığım!

LUDOVICO. — Ben onu Titti diye çağırıyordum.

ERSILIA. — Ne Titti'si, Mimetta! Mimetta! Cici bir şey! Pembe beyaz, tombalacak bacakları üzerinde bir hoplardı ki! Her adım atışında yanakları, o kıvrır kıvrır altın bukleleri de hop hop hoplardı! Beni, yalnız beni severdi!

LUDOVICO. — Annesi herhalde seni sevmesini de kışkıırdı.

↪ *ERSILIA.* — Hem de nasıl! Her şeyden çok bana olan sevgisini kışkıırdı! Gezi dolayısıyla gelince...

LUDOVICO. — ... kim? deniz yüzbaşı mı?

ERSILIA. — ... evet, yüzbaşı; o gece çevremde, beni mahveden sihri kendisi hazırladı. Palmiyeler, güzel kokular... hele o kokular... arasında kendimden geçmiş bir halde, bahçede yapayalnız...

LUDOVICO. — Serüvenin çok güzel, doğunun denizi, güneşi, gecesi ile bir hoş kokuyor!

ERSILIA. — Ama tuzluğa oturdu bana...

LUDOVICO. — Öyle bir cadı ile başka türlü olmazdı! Ama buna kalleslik derler, anlıyor musun? Asla zevk duymamış, bir başkasına gizlice hazırlanan zevkin kefaretinin az sonra en acı bir aldanişla ödeneceğini bilen bir kimsenin kallesliğidir, bu... — Çok güzel!

ERSILIA. — Onu göreydin... — Ana şefkati gösteriyordu! — Yüzbaşı beni ondan, himayesi altında bulduğum konsolostan resmen istemişti — El üstünde tutuyorlardı beni! — Ama o gidince... Nasıl olur da bir insan kaşla göz arasında bu derece değişebilir? — Beni canımdan bezdirdi. Her hareketim ona batıyordu; her an beni yerin dibine geçiriyordu. — En sonunda da o felâketin suçunu üstüme yıktı...

LUDOVICO. — Oysa seni bilmem ne için dışarıya kendisi göndermişti!

ERSILIA, etkilenmiş ve canı sıkılmış bir halde birden dönerek. — Bunu sana kim söyledi?

LUDOVICO. — Gazetede öyle yazıyordu.

ERSILIA. — Gazete bunu da mı yazmış?

LUDOVICO. — Herhalde sen söylemiş olacaksın...

ERSILIA. — Hayır... hatırlamıyorum... sanmam...

LUDOVICO. — Ben uydurmuş olabilir miyim? Hemen o anda işine son vermenin gaddarlığını daha iyi belirtmek için gazeteci tarafından uydurulmuş da olabilir. Hem de dönüş parasını bile vermeden. Bu bir gerçek!

ERSILIA. — Evet, öyle!

LUDOVICO. — Sanki kızlarının ölümünün cezasını çekmek sana düşermiş gibi!

ERSILIA. — Beni tehdit etti. Bazı kirli çamaşırların ortaya çıkmasından korkmasa idi, beni kazını öldürmekle suçlayabilirdi...

LUDOVICO. — Kadının kirli çamaşırları mı? Demek doğru imiş?

ERSILIA, kaygılı. — Hayır... söylemeyeceğimi... söylemeyeceğimi... Beni dışarıya onun gönderdiğini yaz-

malarına üzuldüm bile. — Orada olup bitenleri şimdi artık düşünmek istemiyorum. — Yolculuğumu, çektiğim ceennem azabımı hatırlıyorum. Hain annesiyle, babası ile kalmamak için, ölü kızın benimle beraber aynı gemi ile geldiğine eminim. — Şöyle bir izlenim var içimde, onu ben o akşam, otelden sokağa çıktığım zaman kaybettim sanki.

LUDOVICO. — Buraya gelir gelmez onu aramaya gitmedin mi?

ERSILIA. — Nerede arıyabilirim ki? Adresini bilmiyordum. Postrestant adresine yazıyordum. Bahriye bakanlığına gittim. Bana işinden ayrıldığını söylediler.

LUDOVICO. — Seni aldatmış, kanına girmişti, sana hesap vermesi için onu bulman gerekirdi!

ERSILIA. — Ben hiçbir zaman hakkımı olanı alamadım.

LUDOVICO. — Seni alacağımı vadetmişti!

ERSILIA. — Şaşırmıştım. — Bana o günlerde evleneceğini söyledikleri zaman, bu beklenmedik, acı ihaneti beni öylesine etkiledi ki şaşırdım, kaldım. Cebimde on param kalmamıştı. Bir dilenci gibi dolaşmak... (*Mendilini gözlerine götürür. Sonra, hoşluğu bakarak:*) Parkta, zehir haplarını avucumda sıkarak, küçük kıızı düşündüm, onun hayaliyle kendimi yüreklendirdim. Onu bir akşam önce kaybetmiştim, gidip bulacaktım.

LUDOVICO. — Üzülmeysin, üzülmeysin! Bu şeyleri artık düşünmeyin! Biraz kendinize gelin!

ERSILIA, *bir fâsıladan sonra, olusaya mahzun bir gülümseme ile.* — Ne olur beni "öteki" yap!

LUDOVICO. — Öteki kim?

ERSILIA. — Senin tasavvur ettiğin kadın. Hayatında ilk defa dediğin şekilde bir şey olduğuma göre, ne isem, romanında da yine öyle olmak istiyorum! — Orada bir başkasını görmem, bana ihanet gibi geliyor.

LUDOVICO, gülererek. — Çok hoş doğrusu! Haksız bir edinme gibi, öyle değil mi?

ERSILIA. — Evet, öyle, başımdan geçen olayları, hayatımı hakkı olmadan kendine mal etmiş gibi. Ben ki artık hayatımı yaşamak istemedim, ben ki son haddine kadar acı çektim, üstüme yazacağın roman da olsun yaşamaya hakkım olmalıdır sanırım... — Bu roman da, okuduğum senin öteki romanın kadar güzel olacaktır... Dur bakayım... neydi adı?... Ha evet, "L'Esclusa", "L'Esclusa".

LUDOVICO. — "L'Esclusa" mı? Hayır, yavrum, yanlışsın. "L'Esclusa" benim romanım değil.

ERSILIA, gıştararak. — Senin romanın değil mi?

LUDOVICO. — Değil ya.

ERSILIA. — Hayret! Ben senin sanıyordum...

LUDOVICO. — Pirandello'nun. Pirandello, benim perimin bağdaşamadığı bir yazardır.

ERSILIA, utanç duymuştur, bir eliyle yüzünü örter. — Özür dilerim...

LUDOVICO. — Ziyam yok! Üzülme. Karıştırmış olacaksın.

ERSILIA, eli hâlâ yüzünde ağlamaya başlar. —

LUDOVICO. — Sahi mi söylüyorsun? Bunun için adı ağhyorsun? Haydi canım! Benim yazmadığım kötü bir roman ben yazdım sanarak aldanmışsan, bundan ne çıkar?

ERSILIA. — Bir şey çıkmaz ama... benim hayatımda her şey... böyledir işte... Bana hiçbir şey... hiçbir şey yapmak nasibolmadı...

(*Daire kapısının vurulduğu duyulur.*)

LUDOVICO. — Kimdir o? Girin.

(*İçeriye, tuhaf bir şekilde yunmuşmuş bir halde, güler yüzle bayan Onoria girer.*)

ONORIA. — Gelebilir miyim? (*Gözleriyle Ersilia'yı arar.*) Nerede? (*Duraksar, gözlerini sildiğini görerek, ellerini merhametle çırpır.*) Ağlıyor musunuz?

LUDOVICO, şaşırmıştır, o ânî değişikliği anlamıyarak. — Ne var?

ONORIA. — Bana bayanın, gazetenin bahsettiği bayan olduğunu söyleyemez mi idiniz? Bayan Drei, Ersilia Drei, öyle değil mi? Vah, zavallı! İyileştiginize, burada olduğunuza bilerseniz o kadar sevindim ki.

LUDOVICO. — Nasıl öğrendiniz?

ONORIA. — Bu da hoş doğrusu, gazeteyi okudum ya?

LUDOVICO. — Onu değil, bayanın o bayan olduğunu nasıl öğrendiğinizi soruyorum.

ONORIA. — Şey (*bir kartvizit uzatır*) olayı yazan gazeteci gelmiş de.

LUDOVICO. — Buraya mı?

ERSILIA, kaygılı, birden. — Gazeteci mi?

LUDOVICO. — Benden ne istiyormuş?

ONORIA. — Bayandan acele bazı şeyler öğrenmek istiyormuş.

ERSILIA, yukardaki gibi. — Bazı şeyler mi öğrenmek istiyormuş?

LUDOVICO. — Gık dedirttiler!

ERSILIA, kaygısından büsbütün şaşırarak. — Neyi öğrenmek istiyormuş?

LUDOVICO. — Bayanın burada olduğunu ona kim söylemiş?

ONORIA. — Bilmem.

ERSILIA, birden. *Ludovico*'ya. — Ben de bilmiyorum! Onunla konuştuğum zaman buraya... evinize geleceğimi bilmiyordum ki...

LUDOVICO, kendi kendisiyle konuşur gibi. — Anlaşıldı! Anlaşıldı! O boşboğazan işi olsa gerek... (*Ersilia*'ya:) Ne yapmak niyetindesin? Gelsin mi?

ERSILIA. — Hayır... bilmem... ona ne söyleyeceğim?

LUDOVICO. — Neymiş, gidip öğreneyim. (*Daire kapısından çıkar.*)

ONORIA. — Vah zavallı yavrucak, başından geçenleri gazetede okuyunca, bilsen nasıl, nasıl ağladım!

ERSILIA, söylediği şeyleri dinlemez, büyük bir korku içinde kamçıya bakarak. — Acaba benden ne istiyecekler?

ONORIA, şaşkın. — Bilmem...

ERSILIA, umutsuzlukta. -- Benim sürprizlere dayanacak halim yok.

ONORIA. — Hasta mısınız?

ERSILIA. — Çok hastayım! — Şuramı... (*Midesinin ağzını gösterir:*) sanki bir el akıyor! — Kurtardılar beni ama... şuramda bir dert kalmış. Elimi süremiyorum.

Sonra böğürlerim, bıçak saplanıyormuş gibi bir ağrı-
yor ki... (*Çarpıp çarpıp, iler.*) Ayyy, ayyy... (*Bir-
den ıtkılır, sokaktan, bir lâternanın cırlak sesi yük-
selir.*)

ONORIA. — Soyunup dökünseniz...

ERSILIA. — Olmaz, olmaz... (*Lâternanın sesin-
den rahatsız, tedirgin olmuştur.*) Ne olur, söyleyin de
gilsin!

ONORIA. — Hemen şimdi! (*Para çantasını almak
için elini cebine atar.*) Derhal! (*Pencereye gider; açar;
gezginci çalgıcıyı pencerenin önüne çağırır, git diye
işaretler yapar ama çalgıcı çıkmaya devam eder. O
zaman bir avuç para atar, haykırır.*) Hasta var!
("Git!" işaretini tekrarlar. Lâterna birden susar. Ono-
ria pencereyi kapatır, Ersilia'nın yanına döner.) Ol-
du, gitti işte! Beni dinleyin, soyunup dökünün...

ERSILIA. — İmkânsız... Nasıl olur? Dayanmamı
gerek... Uzun sürmüyecek diye öyle korkuyorum ki...

ONORIA. — Ne uzun sürmüyecek diye?

ERSILIA. — Bilseniz öyle bir ümitsizlik içinde-
yim ki... Ayakta duracak halim yok... Şu sargı da (*yu-
kariya çeker*) rahatsız ediyor beni.

(*Dairenin kapısından, birini içeri girme-
ye davet eden Ludovico'nun sesi duyulur.*)

LUDOVICO. — Buyurun, içeri buyurun.

(*Gazeteci Alfredo Cantavalle içeri girer.
Peşinden Ludovico Nota, Cantavalle, şık
olmak sevdiğinde Napoli'li bir gençtir,
öyle ki gözönünde monokl bile vardır ama,*

onu orada nasıl tuttuğunu ancak Allah bilir. İyi bir gençtir. Alma dardır, gür olan saçları okut öğrencisi saçlarını andırmaktadır. Yüzü uzun, tombul ve kırmızıdır. Bacakları kadın bacağına benzer. Pantolonunun paçaları bacakları üzerinde hemcu kırılır.)

CANTAVALLE. — Gelebilir miyim? — Vay, sayın bayan; beni hatırladınız mı?

LUDOVICO, *tantarak.* — Gazeteci Alfredo Cantavalle.

ERSILIA. — Evet, hatırladım.

CANTAVALLE. — Hatırlamış! (*Bayan Onoria'ya görerek.*) Bayan... kim? Akrabası mı?

LUDOVICO. — Hayır. Ev sahibi.

CANTAVALLE. — Memnun oldum. (*Eğilir.*) Bayanın hüsüm olmadığını biliyordum da. — Sokakta feci bir trafik kazası oldu, değil mi?

LUDOVICO. — Yaşlı bir adamı ezdiler.

ONORIA. — Tam da bizim pencerelerin önünde! Çok korktuk!

CANTAVALLE. — Ölmüş.

ONORIA. — Ölmüş mü?

CANTAVALLE. — Evet, ölmüş. Hastaneye varmadan.

ONORIA. — Kimmiş?

CANTAVALLE. — Belli değil. (*Ersilia'ya dönerek:*) Sayın bayan, savuşturduğunuz kazadan ötürü hem size, hem de birazcık kendime memnuniyetimi belirtmeme müsaade eder misiniz? Öyle ya, talihim ya-

ver gitti, sizin talihinizin yüzünü de güldürdüm. Acıklı hikâyenizi anlattığım değersiz yazımla ünlü bir yazarı acıandırdım, demek istiyorum! (*Ludovico'ya:*) Kuzum üstadım, o sizin dostunuz ne biçim zirvalar yumurtluyor öyle? Siz en güzel davranışlarımızdan birini yapmış durumdasınız! (*Yeniden Ersilia'ya dönerek:*) Sayın bayan, duyduğum sevinci tasavvur edemezsiniz!

ERSILIA. — Gerçekten benim için büyük bir şans eseri oldu.

LUDOVICO. — Bırakalım bu meseleyi!

CANTAVALLE. — Hayır, üstadım, bırakmayalım! Bir sürü nedenleri var da ondan! Bir talih eseri oldu, çünkü şimdi elimizde sizin tanıklığımız olacak. Az şey mi, bu? Söyliyeceğim... Bayanın yanında konuşabilir miyim? (*Onoria'yı gösterir.*)

ONORIA, alnarak. — Öyle ise ben gidiyorum, ama... bakın, bayan şu anda...

LUDOVICO. — Hasta mısın?

ONORIA. — Çok hasta imiş!

LUDOVICO. — Neyin var?

ERSILIA. — Bilmiyorum... bilmiyorum. Soğuk bir ter. Şuranda bir sıkıntı var...

ONORIA. -- Gelin benim dediğimi yapın, içeri geçelim... (*Dipteki kapıyı gösterir.*)

ERSILIA. — Hayır, olmaz...

ONORIA. — Gelin canım, biraz uzanırız...

LUDOVICO. — Hasta isen git, yat.

ONORIA. — Yatakta soyunur dökünürsünüz...

ERSILIA. — Teşekkür ederim, istemez. Bırakın beni. Şimdilik dayanabilirim.

CANTAVALLE. — Bunlar hep zehrin sonuçları! Ama göreceksiniz, tedavi ile...

LUDOVICO. — İstirahatle!...

ONORIA. — Emrinizdeyim, yavrımı. Ne isterse-niz yapmaya hazırım... Bir şeye ihtiyacımız olursa, sesleniverin.

ERSILIA. — Olur, teşekkür ederim.

ONORIA. — Ben gidiyorum...

CANTAVALLE. — Güle güle, efendim.

ONORIA, giderken, Ludovico'ya, yavaşça. — Ko-nuşturmayım biçareyi! Acıyın biraz! Görmüyor musu-nuz, zavallının yüzü ne halde? (*Daire kapısından çıkar. Ludovico güler, kapıyı kapatır.*)

CANTAVALLE. — Ruhatsız ettiğim için üzgü-nüm...

LUDOVICO, cam sikkın. — Rica ederim, azizim Cantavalle, kısa keselim!

CANTAVALLE. — İki dakika, iki dakika, sayım üstadım!

LUDOVICO. — Şu mübarek konsolos da ne is-tiyor, kuzum?

ERSILIA, şaşkın, korkulu. — Konsolos mu?

LUDOVICO. — Evet, konsolos. (*Cantavalle'ye:*) Ağzının payını vermeli!

ERSILIA, yukardaki gibi. — Burada mı yoksa?

CANTAVALLE. — Evet, burada. Dün idarecha-neye geldi, kıyametleri kopardı!

ERSILIA, kendi kendine, büyük bir umutsuzluk-la. — Aman ya Rabbim... aman ya Rabbim...

LUDOVICO. — Nenin yalanlanmasını istiyor-muş?

CANTAVALLE. — Dedigine bakılırsa, her şeyin.

ERSILIA, Cantavalle'ye. — Yaptığınız fenalığı görüyor musunuz? Ben böyle bir fenalığın yapılmasını istemiyordum, siz de bana yapılmıyacağına söz vermişsiniz.

CANTAVALLE. — Ben mi? Fenalık yapmak mı? Ne gibi?

ERSILIA. — Şehrin adını, kişilerin kimliklerini yazmakla fenalık ettiniz tabii!

LUDOVICO. — Yazdığınız her şeyin yalanlanmasını istiyor demek? Nasıl olacak bu iş?

CANTAVALLE. — Özür dilerim, üstadım, ben bayana cevap veriyorum; sayın bayan, hakçası ben ismi, isim olarak yayınlamadım.

LUDOVICO. — Onun kim olduğunu belli ettiğinize çok iyi etmişsiniz...

CANTAVALLE. — Hayır, belli etmedim; sadece: "İzmir konsolosumuz" diye yazdım. Gazeteyi okuyanlar, İzmir konsolosumuzun kim olduğunu nereden bilecekler? Ben kendim de bilmiyordum, nitekim şimdi de bilmiyorum. Her şey aklıma gelirdi; dün beni gelip matbaada bastıracağı aklıma gelmezdi!...

ERSILIA, umutsuzluk içinde, bir kere daha kendi kendine. — Aman ya Rabbim... aman ya Yarabbim...

LUDOVICO. — Bu mesele için mi gelmiş Roma'ya?

CANTAVALLE. — Hayır, bunun için değil! Kızının (gazetede yazdığımız) ölüm olayı ile ilgili olarak gelmiş. Sonra karısı da aklını ha oynatmış, ha oynatacak durumda imiş, öyle dedi. Olayın olduğu yeri

görmeye insanın yüreği dayanmıyormuş. Dayanamaz tabii!

ERSILLA. — Evet, bunu evvelce de söylüyordu...

CANTAVALLE. — Naklini yaptırmak için gelmiş, anlatabiliyor muyum? Gazeteyi okumuş (*parmaklarının ucunu öper*) işte o zaman, üstadım, bir çingardır kopmuş!

LUDOVICO. — Ama niçin?

CANTAVALLE. — Niçini var mı ya? Kabul edersiniz ki konsolosluk, savunulacak çok nazik, resmî bir görevdir! Ününün kırılmasından ötürü, gazeteye karşı dâva açacağını söylüyor.

LUDOVICO. — Dâva mı açacakmış? Peki ama ashmı sorarsanız gazete onun hakkında ne yazıyordu ki?

CANTAVALLE. — Aleyhinde bir sürü yalan söylemiş, iddiası bu!

LUDOVICO. — Yalan mı söylemiş?

ERSILIA. — Ona, karısına, o felâkete dair neler yazdığımızı ben hâlâ bilmiyorum.

CANTAVALLE. — Size yemin ederim, ne söyledinizse kelimesi kelimesine onu yazdım. Tabii ki duyduğum heyecanı sıcaklığım kattım ama verileri, olayları zerrece bozmadan. Gazeteyi okursanız, böyle olduğunu siz de görürsünüz.

LUDOVICO, *yazı masasındaki kâğıtlar arasında gazeteyi aramaya gitmiştir.* — Burada... burada olacak...

CANTAVALLE. — Üstadım, boşuna uğraşmayın, size gönderirim. (*Ersiliaya:*) Size karşı göstermek istediğim yakınlığı herhalde görüyorsunuzdur. Bu bayın

şikâyeti, tehdidi karşısında tutumumu tâyin için kalktım, buraya geldim.

ERSILIA, bir hiddet ve infial daaranışı ile birden ayağa kalkar, sanki kısıklı dişleri arasından şöyle der. — Şikâyete, tehdide kalkışması için ortada hiçbir sebep yok!

CANTAVALLE. — Olmadığı çok, çok daha iyi!

ERSILIA, kendini şezlonga atarak. — Of Allahım... Ne kadar... ne kadar hastayım! (Birden hiçkırı hiçkırı ağlamaya başlar, aynı zamanda gülüşe de benzeyen kısa kişneme sesi gibi sesler arasında vakit vakit titriyerek sıçrar, sonunda kendinden geçerek bayılır).

LUDOVICO, Cantavalle ile koşar, onu ihtimamla tutar, yüreklendirir. -- Ersilia, Ersilia! Kendine gel!

CANTAVALLE, yukardaki gibi. — Öyle yapmayın! Ne olur, kendinize gelin! Metin olun!

LUDOVICO. — Neyin var? Öyle yapma! Ağlama öyle!

CANTAVALLE. — Böyle yapmanız için bir sebep yok ki!

LUDOVICO. — Bayılıyor! — Bayanı çağırım!

CANTAVALLE, dairenin kapısına koşarak. — Bayan! Bayan!

LUDOVICO, bağıarak. — Bayan Onoria!

CANTAVALLE. — Bayan Onoria! Bayan Onoria! (Dışarı çıkar.)

LUDOVICO. — Ersilia, öyle yapma! Aman ya Rabbi! Sakin ol, sakin ol... Bir şey yok!

(Cantavalle, elinde Lokman ruhu şişesi olan bayan Onoria ile içeri girer.)

ONORIA. — Geldim! Geldim işte! Zavallı yavru-
cak! Başını tutun. İşte böyle! Vah zavallı yavrucek!
(Şişeyi burnuna tutar.) Onu konuşturmayım, sinirlerini
bozmayım, diye söylemiştim size!

CANTAVALLE. — İşte, işte, kendine geliyor!

LUDOVICO. — İçeri odaya götürüp yatağa yatıra-
lm!

ONORIA. — Az durun!

LUDOVICO. — Ersilia!

ONORIA. — Kendine gel, yavrum! İşte geçti!
Kendine gel!

LUDOVICO. — Ersilia, metin ol!

CANTAVALLE. — Yok bir şey, yok bir şey!

ERSILIA, hemen hemen neşeli, çocuksu bir gışkı-
lık sesiyle. — Yere mi düştüm?

LUDOVICO. — Hayır, niçin? Ama bizi fena kor-
kuttun!

ERSILIA. — Yere düşmedim mi?

LUDOVICO. — Hayır, düşmedin!

ONORIA. — Ayığa kalkmayı bir deneyin baka-
lm!

LUDOVICO. — İşte söyle; yavaş yavaş!

ERSILIA. — Neden? — Bana düşmüşüm gibi gel-
di... Sanki bir anda vücudum kurşun gibi ağırlaşmıştı...
(Cantavalle'ye bakar, ama onu görünce dehşet içinde
ayağına fırlar.) Hayır! hayır! (Sallanır, yere düşmek
üzere dir. Ludovico ile bayan Onoria yetişip tutarlar.)

LUDOVICO. — Ersilia, sakın ol, yavrum. Ne var?

ERSILIA, kasıtlı bir davranışla kendini Can-
tavallo'nun bakışlarından korur ve kaçmaya çablar. —
Gitmek istiyorum! Gitmek istiyorum buradan!

ONORIA, yukardaki gibi. — Peki, gidelim, öbür odaya geçelim... (Onu *Ludovico* ile dipteki kapıya doğru götürür.)

LUDOVICO. — Yatağa uzan! Seni biz tutuyoruz

ONORIA. — Yavaş! Yavaş! Ben yanımda kalıyorum... Uzanır...

LUDOVICO. — Biraz dinlenirsin... bir şeyciğin kalmaz...

ERSILIA. — Hiçbir şey göremiyorum... hiçbir şey duyamıyorum...

ONORIA, kapının önünde, *Ludovico*'ya. — Siz burada kalın! Ben onunla meşgul olurum! (*Ersilia* ile beraber, dipteki kapıdan içeri girer).

LUDOVICO. — Biçare kızıcağınızı artık rahat bıraksak iyi olacak!

CANTAVALLE. — Sayın üstadım, böyle demeyin, bu hale ben de çok üzüldüm! Ama bu bir şey değil! Ne yazık, bir mesele daha var ki, bayan daha bilmiyor!

LUDOVICO. — Bir mesele daha mı var?

CANTAVALLE. — Var ya! Bunu size söylersen iyi olur. Bizzat konsolos idarehaneye gelip söyledi.

LUDOVICO. — Defetseydiniz başımızdan!

CANTAVALLE. — Müsaade edin! Öğünmek için söylemiyorum ama o yazımın etkisi gerçekten müthiş oldu, sayın üstadım. Rivayete bakılırsa, genç adamın nişanlısı, bayanı aldattığı için kızmış, nişanı bozmuş, anladınız mı? İntihar olayının, benim yazdığım şekliyle, uyandırdığı genel heyecan dolayısıyla! — Çılgına dönmüş!

LUDOVICO. — Yüzbaşı mı?

CANTAVALLE. — Evet, yüzbaşı... Adı... durun bakayım... Laspiga idi galiba. Evet çığına dönmüş! — Konsolos söyledi.

LUDOVICO. — Konsolos nereden öğrenmiş?

CANTAVALLE. — Zannınca nişanlısının babası konsolosu Dışişleri Bakanlığında görmeye gitmiş. Ondan duymuş olsa gerek.

LUDOVICO. — Bir iş ki, arap saçından farksız!

CANTAVALLE. — Gerçekten öyle! Hem sonra, üstadım, bu arap saçının telleri arasına siz de sıkışmış durumdasınız.

LUDOVICO. — Ben mi?

CANTAVALLE. — Siz de, ben de! Ben de bu kördüğümün içindeyim, hakkımda dâva açmak istiyorlar...

LUDOVICO. — Nişanlı kızın babası ne diyormuş bu hale?

CANTAVALLE. — Kıyametleri koparıyormuş! Kız ilk ağızda kızmış kızmış ama sonra, takdir edersiniz, düğün arifesinde, bir ağlamadır, çarpınıp çırpınmadır başlamış, yer yerinden oynamış... Konsolos, Laspiga'yı İzmirden tanıdığı, bayanı da yanında mürebbiye olarak çalıştırdığı için...

LUDOVICO. — ...Laspiga'nın bilgisine mi başvurmuş?

CANTAVALLE. — Öyle yapmış olacak!

LUDOVICO. — Kimbilir neler uydurmuştur! Kızın ölümünden de onu sorumlu tutuyorlar!

(Bu noktada, açık kalmış daire kapsamında, gecelerdir uyumamış ve üdeti çığına dön-

müş bir kimsenin soluk benzi ve titreyişi ile Franco Laspiga, büyük bir heyecan içerisinde ve perişan bir halde, sahneye dalır. Yirmi yedi yaşındadır, sarışındır, ince, uzun boyludur, şık giyinmiştir).

FRANCO. — Gelebilir miyim? Özür dilerim! — Ersilia nerede? — Nerede? nerede? Burada mı? Nerede?

LUDOVICO, konuşmalarının birden kesilmesine Cantavalle ile şaşırmıştır. — Efendim? Siz kimsiniz?

FRANCO. — Ben Franco Laspiga'yım. Onun yüzünden intihar...

CANTAVALLE. — Bay Laspiga demek! — O da gelmiş!

LUDOVICO. — Siz de mi geldiniz?

FRANCO. — Hastaneye gittim: çıkmış! Gazeteye koştum, dediler ki... *(Duraklar, Cantavalle'ye döner:)* Özür dilerim, siz yazar Ludovico Nota mısınız?

CANTAVALLE. — Ben mi? Hayır! Beyefendi!

FRANCO. — Siz misiniz?

LUDOVICO, can fena sikkın. — Evet, benim. Bu da nasıl şey kuzum böyle? Demek duymıyan kalmamış?

CANTAVALLE. — Üstadım, kim olduğunuzu unuttuyorsunuz galiba?

LUDOVICO, öfkeli, kollarını havaya kaldırarak. — Rica ederim, şakayı bırakın!

CANTAVALLE. — Jestiniz hâdise olmuş!

FRANCO, sersemlemiş, şaşırmış bir halde. — Ne jesti? Ne olur, söyleyin! Burada değil mi?

LUDOVICO, hemen hemen Cantavalle'ye çıkarıp gitmiş. — Ben bayanı, bayanla beraber de kendimi teşhir etmek istemedim ki!

CANTAVALLE. — Yok canım! Daha neler?

LUDOVICO, *fena halde kızgın.* — Bütün bu gü-rültü patırtıdan gık dedim! (*Franco'yu:*) Bayan ancak bir saattir burada, bana inanabilirsiniz!

FRANCO. — Burada mı? Nerede? nerede?

LUDOVICO. — Hastaneden çıkarken, gittim kendisini aldım. Nereye gideceğini bilmiyordu. Evimde kalmasını teklif ettim. Ben gece otelde kalacaktım.

FRANCO. — Size müteşekkirim...

LUDOVICO, *öfkесinin en üst noktasında, taşarak.* — Niçin müteşekkirsiniz? Genç değilim diye mi? Bunun için müteşekkirsiniz! Yeter artık! Burada ne arıyorsunuz?

FRANCO, *birden, ateşli bir şekilde.* — Ben mi? Durumu tamir etmek, tamir etmek istiyorum! Ayaklarına kapunmak, kendimi affettirmek istiyorum!

CANTAVALLE. — Ha şöyle! Güzel! Efendice bir davranış!

LUDOVICO. — Bana kalırsa, bunu daha önce düşünebilirdiniz!

FRANCO. — Haklısınız ama düşünemedim... unutmak, unutmak istedim... Öyle sıkıntılı günler geçirdim ki... Peki ama nerede? İçerde mi? Bırakın göreyim!

LUDOVICO. — İstemem ki, şu anda...

FRANCO. — Yok canım. Ne olur, müsaade edin de onunla konuşayım!

CANTAVALLE. — Haber versek iyi olur.

LUDOVICO. — Yatakta yatıyor.

CANTAVALLE. — Kimbilir belki sevinç...

FRANCO. — Yoksa hâlâ hasta mı?

LUDOVICO. — Az önce baygınlık geçirdi.

CANTAVALLE. — Heyecanlanırsa...

FRANCO, *suyukluercasına*. — O rüyamı... böyle bir sonuçla biteceğini düşünmüyor, sanmıyordum... — Birmeden hayatıma karıştırmıştı... Onu allak bullak etti... Gazete satıcılarını bağışları... Biri yakama yapışmış, beni yere yıkmış gibi oldum... Çılgıklar, çılgıklar... Nişanlım, nişanlımın babası, annesi... Sonra merdivenlerde, kiracılar... Hastaneye koştum... Onu bana gösteremediler... Ne büyük fenalık ettim ben herkese! Görüyorum, bütün dünya ettiğim fenalıklarla dolup taşıyor. Ezildiğimi duyuyorum. Durumu tamir etmem, düzeltmem gerek!

CANTAVALLE. — Evet, evet, çok iyi olur! Tamir etmelisiniz! En uygun hal çaresi de budur! Üstadım, sevindim doğrusu! Çok sevindim!

(Bu sırada dipteki kapıdan, elleri havada, susmalarına işaretliyerek, bayan Onoria çıkar. Hemen arkasından kapıyı kapatır ve ön tarafa doğru gelir.)

ONORIA. — Susun! Ne olur, susun! Her şeyi duydu!

FRANCO. — Benim burada olduğumu da duydu mu?

ONORIA. — Duydu ya, tirtir titriyor, kıvranyor! İçeri girerse, kaldırım kendimi pencereden aşağı atarım, diyor!

FRANCO. — Nasıl? Sebep? Beni affetmiyor mu?

CANTAVALLE, *Franco ile aynı zamanda*. — Nasıl?! Bilâkis... hemen gelmesi gerekir...

ONORIA. — Öyle değil işte! Melek gibi bir kız! İstemiyorum, diyor!

LUDOVICO. — Neyi istemiyormuş?

ONORIA, Franco'ya. — Nişanlısına dönsün, diyor!

FRANCO, hemen, gücle, azimli. — Dönemem! Her şey bitti! O kızla her şey bitti!

ONORIA. — Şimdi, kendi yüzünden, bir başka kıza fenalık edilmesini istemiyor!

FRANCO. — Yok canım! Kime fenalık edilmesini istemiyormuş? Benim nişanlım şimdi o artık!

ONORIA. — Bunun lâfının edilmesini bile istemiyor!

FRANCO. — Ama ben buraya kendini affettirmeye, ona yaptığım fenalıkların kefarecini ödemeye geldim!

ONORIA. — Ne olur, yavaş konuşun! Sesinizi işitmesin!

FRANCO, Ludovico'ya. — Ne olur, gidin ona bunu siz kendiniz söyleyin! İkna edin onu!

LUDOVICO. — Evet, durumu tamir etmek istemeniz doğru bir davranıştır!

FRANCO. — Söyleyin kendisine, artık hiçbir şeyi düşünmesin; ben buraya onun için geldim: her şeyden önce benim ödevim onu düşündürmektir; durumu tam vakitte tamir etmek gibi elime geçen bir şansa karşı gelmesin! Ne olur gidin! gidin!

(Ludovico, dipteki kuptan içeri girer).

ONORIA, direnerk. — Siz öteki için böyle yapıyorsunuz!

FRANCO, *hirden öfkeyle atılarak*. — Üteki ile her şey! her şey bitti!

ONORIA. — İyi ama istemiyor! istemiyor işte!

FRANCO. — İstemiyor olur mu? Ben artık geri dönemem! Geri dönmem kendim, kendim için imkânsız! Çünkü her şey şimdi gözümün önüne geliyor.

CANTAVALLE. — Geçmiş günler! Hâtıralar!

FRANCO. — Bir şey ki, ne bileyim, bana öyle uzak, öyle uzak geliyordu ki! Rüya gibi uzak! O gece sanki hiç olmamış, öyle bir va'di sanki hiç yapmamışım gibi... — İnsanın o anda vadetmek zorunda kaldığı için vadettiği şeylerdir, bunlar...

CANTAVALLE. — Sonradan tutulmayan vaatler...

FRANCO, *ateşli bir şekilde devamla*. — Durumu önemsememem gerektiğine hükmetmişim. Ondan gelen ve benim ciddî şeyler değilmiş gibi yırtıp attığım mektuplara rağmen, bunu yapabileceğimi sanmışım. İnanılır şey değil, nasıl oldu da kendi kendime yalan söyleyebildim; yaptığım şeyi yapabiliyordum... Çünkü onun gözünde benim va'dim vaitti, gerçek, tam mânasiyle bir vaitti, benim gözümde olduğu gibi, bir rüya değil! Üylesine gerçek ki, o buraya gelince, — bunu şimdi anlıyorum — ihanetimin onun karşısına olduğu gibi, benim karşısına da bir gerçeğin sertliği, katılığı ile dikildi, birden öne doğru gelen, insanı ezen, yok eden bir gerçek katılığa ile!

(Ludovico, ciddî, kaygılı, kararlı, içeri girer).

LUDOVICO. — Nafile. İmkânsız. Şimdilik mümkün değil.

FRANCO. — Nasıl mümkün değil? Ne diyorsunuz? Ne diyorsunuz kuzum?

LUDOVICO. — Bana söz verdi, onu yarın görebileceksiniz.

FRANCO. — Ama ben bu gece çıldırırım! İmkânsız!

LUDOVICO. — Mümkün değil diyorum size! Şu anda mümkün değil!

FRANCO. — Üç gecedir gözümü kırpmadım ben! Ne olur, bırakın da ona bir kelime olsun söyleyeyim!

LUDOVICO, *azimli, hemen hemen sert.* -- Başına ısrar etmeyin! (*Sesini yumuşatarak:*) Emin olun, sizin için daha fena olur!

FRANCO. — Ama niçin?

LUDOVICO. — Bırakın da bu gece düşünsün, taşsın. Konuştum onunla; dedim ki...

FRANCO. — Peki ama neden istemiyor? Öteki için böyle diyorsa, her şey bitti!

LUDOVICO, *sabrı taşarak.* — İstiyecek! İstiyecek! Ama, bırakın da kendine gelsin canım!

CANTAVALLE. — Siz de sınırlerinize hâkim olun!

FRANCO. — Elimde değil... elimde değil...

LUDOVICO, *yeniden yumuşuyarak.* — Beni dinleyin! Yarın ikna olacağına ben inanıyorum! (*Bayan Onoria'ya:*) Ne olursunuz, yanına gidin! Onu yalnız bırakmayın!

ONORIA, *hemen davranarak.* — Hayhay, hemen gidiyorum... Elektriği yakın, göz gözü görmüyor! (*Dipteki kapıdan çıkar. Ludovico elektrik düğmesini çevirir.*)

LUDOVICO. — Haydi biz gidelim.

FRANCO. — Onu şöyle bir olsun göremiyecek miyim?

LUDOVICO. — Yarın sabah görür, konuşursunuz. Ben de butunurum. Haydi şimdi gidelim! (Ona, dışarı çıkmak için gelmesini işaret eder.)

CANTAVALLE. — Göreceksiniz, tutulacak en uygun yolun bu olduğunu anlamak zorunda kalacaktır.

LUDOVICO, kendisi de kapıya doğrularak. — Şimdilik onu rahat bırakalım. Acı çekiyor, çarpınıp çarpınıyor... Gelin, gelin.

FRANCO, daire kapısı önünde. — Ben öyle sanıyordum ki, benim gelişim...

LUDOVICO, Cantavalle'ye, onu dışarıya doğru iterak. — Buyurun, çıkalım.

CANTAVALLE. — Teşekkür ederim, üstadım. (Çıkar.)

LUDOVICO, Franco'ya, yukardaki gibi. — Buyurun, buyurun. — Aksine sizin gelişiniz...

(Franco ile çıkar, kapıyı dışardan kapatır. Sahne bir an boş kalır. Sokağın gürültüsü işitilir. Sonra dipteki kapı açılır, Ersilia, korsesini bağlar halde ve büyük bir heyecan içinde içeri girer. Arkasından bayan Onoria gelir. Bu sahne bütünlük bir heyecan içerisinde oynanmalıdır.)

ERSILIA. — Hayır, hayır, gitmek istiyorum, gitmek istiyorum!

ONORIA. — İya ama nereye, nereye gideceksiniz?

ERSILIA. — Bilmiyorum! Gitmek istiyorum sade-

ONORIA. — Çılgınlık!

ERSILIA. — Kaybolmak, yok olmak! Aşağıda, sokakta! Bilmiyorum! (*Şapkasını alır, giymek ister.*)

ONORIA, engel olarak. — Hayır, olmaz; gitmenize müsaade edemem!

ERSILIA. — Bırakın, bırakın beni! Burada kalmak istemiyorum!

ONORIA. — Sebep?

ERSILIA. — Artık kimseyi duymak, kimseyi görmek istemiyorum da ondan!

ONORIA. — Demek onu yarı görmiyeceksiniz!

ERSILIA. — Hayır, hiç kimseyi görmiyeceğim! Ne olur, bırakın gideyim.

ONORIA. — Hiç kimseyi görmiyecemmiş! Bay Nota'ya söyleyeceğim! Şüphemiz olmasın!

ERSILIA. — Beni kurtardılarsa, suç benim mi?

ONORIA. — Suç mu? Ne suçu?

ERSILIA. — Suçluyorlar! Suçluyorlar beni!

ONORIA. — Yok canım! Suçlu kim?

ERSILIA. — Hepsi, hepsi! Duymadınız mı?

ONORIA. — Kimse suçlamıyor! Kendisini affettirmeye gelmiş!

ERSILIA. — Ne affettirmesi! Öleceğimi sanıyordum, onun için ondan bahsettim! Ama yeter, yeter artık!

ONORIA. — Peki canım! Yetsin artık! Yarın bay Nota'ya söylersiniz...

ERSILIA. — Burada başımı dinlemek istiyordum...

ONORIA. — İsterseniz, dinlemenize engel olan mı var?

ERSILIA. — Göreceksiniz, onu usandıracaklar, bıktıracaklar!

ONORIA. — Bay Nota'yı mı?

ERSILIA. — Söyledi zaten!

ONORIA. — Hiç sanmam! Deli dolu bir adamdır ama iyi kalblidir. Bay Nota'nın iyi bir insan olduğunu göreceksiniz.

ERSILIA. — Ama öteki... öteki var...

ONORIA. — Kim?

ERSILIA. — Adım bile ağzıma almak istemiyorum! Gazete aleyhinde dâva açacağını söylemiş!

ONORIA. — Konsolos mu?

ERSILIA. — Evet, o! Beni artık rahat bırakmaz... *(Umutsuzca, bir kere daha davranarak:)* Aman, aman ya Rabbim! Bırakın gideyim! Bırakın gideyim!

ONORIA. — Hayır, bırakamam! Sakin olun, canım! Ötekinin size ilişmemesi için bay Nota bir çare düşünür elbet! Size o şekilde davrandıktan sonra artık ne yapmaya hakkı var ki? Sakin olun, sakin olun... *(Ersilia, bitik bir halde, bir iskemleye çöker.)* Baksanıza, ayakta duracak haliniz yok!

ERSILIA, umutsuzca. — Evet, yok... Allahım, acaba ne yapmalıyım?

ONORIA. — Gidin haydi, yatağınıza yatın! Yiyecek bir şeyler getiririm. Yatar dinlenirsiniz...

ERSILIA, kadınların birbirlerine söyledikleri o söylenmeden anlatılan gizli şeylerden birini söylemek için usulca, ürkek ürkek ona dönerek. — Ben şey... gördüğünüz gibiyim de...

ONORIA. — Nasıl?

ERSILIA. — Yanımda hiçbir şeyim... hiçbir şeyim

yok... Kaldığım otelde küçük bir valizim vardı. Ne oldu, bilmiyorum. El koymuş olacaktılar.

ONORIA. — Yarın gider, ahırız. Tatlı canınıza üzme-
meyin. Birini gönderirim, veyahut kendim giderim.

ERSILIA, yukardaki gibi. — İyi ama şimdi... şimdi
çıplağım.

ONORIA, hemen, sevgi ve ihtimamla. — O işi ben
hale yola koyarım! Haydi siz yatın! Ben buradayım!
Haydi gidin! Ben şimdi gelirim, bir dakikalık bir iş...
(Daire kapısından çıkar.)

(Ersilia, kısa bir süre yerinde kalır, şaşır-
mış gibi çevresine bakınır, sonra müthiş bir
bitkinlik içinde, başını bir omuzuna eğer.
Soluşunu iyi alamaz, bir elini buz gibi alu-
na götürür, bir kere daha bayılmaktan çe-
kinir. Ayağı kalkar. Gider, bir pencereyi
açar. Akşamın olmasıyla, sokağın gürültüsü
ilkini seyrelmiş, sonra da hemen hemen ke-
silmiştir. Üç beş delikanlı gülüşe bağırsa
geçerler. İşlerinden biri, avazı çıktığı kadar
arsız arsız duygulu bir şarkı söyler: "Mi-
mosa". Fakat şarkı alaylı kahkahalar ve
bağırmalar arasında birden durur. Ersilia
gelmiş, masanın yanına oturmuştur, gençle-
rin gitmesini, kulağı tırmalyan gürültüle-
rin keşilmesini beklemektedir. İri iri açılmay
gözleriyle ve hemen hemen bir soluk ha-
linde der ki:)

ERSILIA. — Sokak...

PERDE

İKİNCİ PERDE

Birinci perdedeki sahne, ertesini sabah.

(Arkalarında Emma olduğu halde, Franco Laspiga ile Ludovico Nota daire kapısından içeri girerler. Ludovico'nun başında şapkası vardır. Franco şapkasını, daire kapısının yanındaki ilk sandalyeye bırakır. Az sonra Ludovico da şapkasını bırakacaktır.)

LUDOVICO, Emma'ya. -- Bayan Onoria nerede?

EMMA. -- İçerde (dipteki kapıyı gösterir) bayanın yanında.

LUDOVICO. -- Bayan geceyi nasıl geçirmiş acaba?

EMMA. -- Berbat bir gece geçirmiş! Çok acı çekmiş! Bir an gözünü yummamış. Bizim bayan da öyle.

FRANCO. -- Ah, dün akşam kendisiyle konuşabilseydim!

LUDOVICO, Emma'ya. -- Yavaşça içeri girin, bayan Onoria'ya benim geldiğimi söyleyin.

EMMA. -- Peki efendim. (Dipteki kapıya yürür.)

LUDOVICO. -- Posta geldi mi?

EMMA, arkasına dönerek. -- Geldi efendim. Hepsi masanızın üstünde. (Usulca dipteki kapıyı açar ve çıkar.)

LUDOVICO, musanın üstündekileri almaya giderken, *Franco*'ya. — Buyurun, buyurun oturun.

FRANCO. — Teşekkür ederim. Oturamıyorum.

LUDOVICO, puflyarak. — Öf, biraz pencereyi açaym! (Pencereceden birini açar ve postayla gelen gazeteleri karıştırmaya başlar. Sokağın şamatası, sabah pazarının gürültü patırdısına karışmış olarak daha açığa duyulur. Bir ara, tedirgin olarak, pencereyi kapar, elinde bir gazete ve parmağı ile bir haberi göstererek, *Franco*'ya yaklaşır.) Şuraya bakın. Okuyun, okuyun şurasını. (Ona gazeteyi uzatır).

FRANCO, okuduktan sonra. — Bir yalanlama, öyle mi?

LUDOVICO. — Evet. Yarı bir yalanlama yayınlı-yacaklarını yazıyor.

(Dipteki kapıdan bayan *Onoria* girer, arkasından *Emma* gelir ve daire kapısından dışarı çıkar.)

FRANCO, *Onoria*'nın içeri girdiğini görerak, heyecanlı. — İşte, geliyor...

ONORIA, ellerini kavada sallıyarak. — Ne berbat bir gece! Ne berbat bir gece!

FRANCO. — Ne yapıyor? Gelmiyecek mi?

ONORIA. — Kalkabilirse gelecek. Sizin de burada olduğumuzu biliyor. Öyle tahmin etti. Ne olur, üzmeyin hiçareyi! Sabaha karşı biraz dalar gibi oldu.

LUDOVICO. — Sokağın gürültüsünden uyuyabilirse iyi...

ONORIA. — Hayır, ondan değil. Kadın gelip yanımızda bir hay olduğunu söyleyince, uyandı. Akşamki gibi olmaz diyecek diye ödüm keptu.

FRANCO, *yalvarır gibi*. — Sakın! Sakın!

ONORIA. — Demedi nitelim. Sizinle konuşacağımı söyledi.

FRANCO. — Alâ! Herhalde ikna olmuştur!

LUDOVICO. — Tabii canım! İkna olmasa da, göreceksiniz, biz ikna edeceğiz.

ONORIA. — Ben şüpheliyim. Dün akşam, sizin arkanızdan, kaçmaya kalkıştı.

LUDOVICO. — Kaçmaya mı kalkıştı?

FRANCO. — Nereye? Sebep?

ONORIA. — Kimbilir? Kaçacaktı işte! — Kalması için akla kararı seçtim! Hastaneden nasıl olmuş da çıkarmışlar, anlayamadım. Daha iyileşmemiş ki!

LUDOVICO, *cana bir parça sıkkan, soğuk bir eda ile*. — Doğrusu benim yanımda iken...

ONORIA. — Hiç de öyle değil! Ayakta durabilmek, acı çektiğini sezdirmemek için canını dişine takmıştı. Bıkıp usanacaksınız diye müthiş korkuyor!

LUDOVICO. — Ben mi? Yok canım... Belki şimdi... (*Franco'yu gösterir.*)

FRANCO. — Evet, evet, onu ben iyileştireceğim! onu ben, ben tedavi edeceğim!

ONORIA. — İçeri gidip biraz dinleneyim. Artık dayanamıyorum, uykusuzluktan gözlerim kapanyor. Bana ihtiyacınız olursa...

LUDOVICO. — Buyurun gidin.

ONORIA. — Çağrının! (*Daire kapısına yürür, sonra geri döner, Ludovico'ya:*) Zavallımın yanımda giyecek hiçbir şeyi yok. Valizimi almışlar. Otelde veya karakolda. Gidip almak gerek!

LUDOVICO. — Olur, olur, bir kolayına bakarız.

ONORIA. — Ama çabuk, hemen bugün! Çıp...
(Çıplak demek üzere iken durur, haykırır:) Hep yataktaki yatamaz ya! Bu işi siz halleder misiniz?

FRANCO. — Ben hallederim!

ONORIA. — Bay Nota, bu işle siz ilgilenseniz daha iyi olur sanırım.

LUDOVICO, *canı yeniden sıkılmış.* — Peki peki!
(*Sonra değişmiş bir eda ile:*) Bakalım kendisi ne diyecek... (*Ersilia'ya ima eder.*)

ONORIA. — Sakın ha!

LUDOVICO, *öfkeli.* — Güzel doğrusu! Şimdi kalkmış, onu bana emanet ediyorsunuz, oy sa dün siz...

ONORIA. — Evet ama dün bilmiyordum ki! Hani sokakta bir sürü mahalle köpeği arasına yitik, küçük bir köpek karışır da nasıl hep birden — kimbilir niçin — o ne kadar sessizse, üstüne o kadar hırsla saldırır, ısırır, etlerini koparırlar. Tıpkı onun gibi şaşkın, alçaklanmış durumda, biçare!

LUDOVICO, *yükardaki gibi.* — Şimdi ben de bambaşka gözle görüyorum.

ONORIA. — Kimi? Onu mu? (*Acı ile, Ersilia'ya ima eder.*)

LUDOVICO. — Yok canım, kapanmış, bambaşka tasavvur ettiğim bütün bu hikâyeyi! Bundan beteri olamazdı! İkin, yazdığı o yazı ile gazeteci çıktı karşıma; şimdi bey, (*Franco'yu gösterir*) en sonunda da, olup bitenlere itiraz eden konsolos hazretleri... (*Franco'ya:*) Gazeteyi okudunuz mu?

FRANCO. — Konsolos Grotti burada mı imiş?

LUDOVICO. *öfkelerini haklı göstermek için heyc-*

canlı. — Burada ya, burada, o da burada, hepsi burada! Söylentilere bakılırsa, nişanlımın babası onu görmeye gitmiş.

FRANCO. *şaşkın. üzgün.* — Nişanlımın babası mı? Sebep?

LUDOVICO. — Bilmem, belki bir şeyler öğrenebilmek için!

FRANCO, *öfkeli.* — Yüzüme kapıyı kapadılar! Daha ne istiyorlar? Yoksa konsolos Grotti de ona karşı (*Ersilia'yı kastederek, dipteki kapıyı gösterir*) cephe mi almış?

ONORIA. — Hepsi ona karşı cephe almışlar!

LUDOVICO. — Öyle gibi. Öyle gibi değil, yüzde yüz öyle! Ben burada yazılarımla başbaşa yaşayan bir adamım...

FRANCO, *kendi kendisiyle konuşur gibi, öfke ile.* — Konsolos acaba niçin gelmiş, bir öğrenebilsem...

LUDOVICO. — Niçin gelmiş, kendi bilir! Bense, bir hayat olayına ilgilendim, diyorum size: eşyalara, kişilere; tabii kendim tasavvur ettiğim şekilde. Ama şimdi bütün bu sürtünmeler, bütün bu kargaşalıklar... ne yalan söylüyeyim, bir çuval inciri berbat etti. — Neyse ki siz buradasınız.

FRANCO. — Evet, evet! Buradayım!

ONORIA. — Haydi öyle ise, ben gidiyorum. (*İsmarlamak için, ellerini birleştirerek*) Bir şeyler yapiverin! (*Daire kapısından çıkar.*)

FRANCO, *kararlı, atılgı bir şekilde.* — Onu alıp uzaklara götürmeyi düşünüyorum. Eşim dostum çok, bunu pekâlâ yapabilirim. Uzaklara, uzaklara!

LUDOVICO. — Suyu görmeden paçaları sıvamayın! Bak, olmadık ueler oluyor?!

FRANCO. — Orası öyle! Peki ya o? (*Ersilia'nın kasteder.*)

LUDOVICO. — Zannımca bu işte asıl kabak onun başına patlamış. Kurban.

FRANCO. — Evet ama neden? Şunun için ki, sizin dediğiniz gibi "suyu görmeden paçaları sıvamamak" düşüncesiyle onu aldattım, ama aslında ben herkesten önce kendi kendimi aldattım! Denizi, denizi bıraktım ve geldim burada, basit hayatın çirkefinde boğuldum.

LUDOVICO. — Öyle ama bir an oluyor, siz...

FRANCO, *gittikçe artan ateşli bir şekilde.* — Hayır! Hayır! Bir an geliyor ki, hayal ettiğimiz gibi yaşamamızın mümkün olmadığına, bize rüyada görünen — o kadar kolay ki, elimizle tutuyoruz sandığımız — şeylerin güç, gerçekleşmesi imkânsız olduğuna kendimizi inandırıyoruz.

LUDOVICO. — Evet, öyledir! Öyle anlar olur ki, azizim, ruh olanca bayağı sefaletlerden sıyrılır da ondan.

FRANCO. — Evet, öyle!

LUDOVICO. — Her günkü hayatın küçük engellerinin üstünden atlar, hayatın küçük ihtiyaçlarını artık duymaz olur, önemsiz gâileleri, önemsiz ödevleri üstünden silker atar da ondan.

FRANCO. — Çok doğru! Ve böylece bağlarından kurtulmuş, özgür bir halde yakıcı, kızgın havada, rahat nefes almaya, uçmaya başlar. Bu öyle bir havadır ki, size dediğim gibi, en güç şeyler bile orada insana çok kolay şeylermiş gibi görünür.

LUDOVICO. — Tanrısal bir esrilik içinde, her şey akıcı ve kolaydır. Evet, öyledir. Ama azizim, bu anlar tez biter!

FRANCO, *gülele, hemen.* — Ruhumuz boyun eğer, dayanamaz da ondan!

LUDOVICO, *gülümsüyerek.* — Hayır, hayır, ondan değil. Bütün dizginlerinden kurtulmuş, düşünme yeteneklerini yitirmiş, o düş yalını ile beyni tutuşmuş, gözleri kamaşmış bir halde, o anların uçucu heyecam içinde kanat gerip nefes alan ruhumuzun size ne hoş sürprizler, ne olmayacak oyunlar hazırladığını bilemezsiniz çünkü. Farkında bile olmazsınız. Günün birinde bakarsınız ki, biri tutmuş, sizi aşağı çekiyor.

FRANCO. — Evet, öyle! Ve işte bunun için boyun eğmemek, bizi tutup aşağı çekmelerine müsaade etmemek gerek! Ben de zaten bunun için uzaklara gitmek istiyordum; neşe ile, güvenle yolunu beklerken, o ışıklı mutluluk düşü içinde yaşamaya devam ettiği yere götüreceğim onu. Bir mutluluk düşü ki her şeyin — ruhun, vicdanın — kararmasıyla bana delilik gibi gelmişti, aklımı başıma devşirdiğimi sanmıştım, kendi kendime akıllıca bir... aşırı serbestlik örneği vermişçesine, bu hal beni sevindirmişti! Ama şimdi kendimi eskisi gibi duyuyorum, eski benliğime dönmüş gibiyim! Bunu ona borçluyum!

LUDOVICO. — Suyu görmeden paçaları sıvamayın! Nasıl düşmüş, göreceksiniz.

FRANCO. — Ben kaldırmam onu! (*Dipteki kapı açılır, Ersilin görünür.*) İşte, geliyor! (*Onu o bembeyaz yüzüyle görüncü, hemen hemen kendi kendine:*) Aman ya Rabbi...

(*Ersilia, saçı, üstü başı darmadağın, yüzü bembeyaz içeri girer; son kararını vermiş bir halde, Ludovico'ya doğru yürür.*)

ERSILIA. — Bay Nota, ben yokum bu işte! Ben bunu da istemiyordum! Bana bir şey teklif etmiştin... Hayır, hayır, mümkün değil! Her şeyden, her şeyden vazgeçtim, ben!

LUDOVICO. — Neler söylüyorsunuz? Bakın, kim var burada! (*Franco'yu gösterir.*)

FRANCO. — Ersilia! Ersilia!

ERSILIA. — Siz... kimi çağırıyorsunuz? Kim olduğumu, ne halde olduğumu görmüyor musunuz?

FRANCO, *tutku ile yanına giderek.* — Ne halde olduğunu görüyorum. Ama sen yine de benim Ersilia'm-sın! (*Onu kucaklamak üzeredir.*) Yeniden benim Ersilia'm olacaksın!

ERSILIA, *dehşetle geri geri çekilerek.* — Dokunmayın! Dokunmayın bana! Bırakın beni!

FRANCO. — Nasıl? Bana siz mi diyorsun? Sen ki eskiden olduğu gibi, yine benim olacaksın?

ERSILIA. — Gerçekten dayanılmaz bir işkence, bu! Benim için her şeyin bitmiş olması gerektiğini nasıl söylemeli, nasıl anlatmalı, ya Rabbi?

FRANCO. — Ama bitmemiş ki! Görüyorsun ki bitmemiş, değil mi ki burada, senin yanımdayım!

ERSILIA. — Orada benim için ne iseniz — şimdi burada yine öyle olamazsınız ki!

FRANCO. — Olurum! Olurum! Çünkü ben yine, yine öyleyim!

ERSILIA. — Olamazsınız! Şunun için olamazsınız, çünkü — tekrar ediyorum — ben de, ben de artık (zor değil bunu anlamak) olamam!

FRANCO. — Bu dediğin doğru değil! kendini benim için öldürmek istedin — bunu sen kendin söyledin! O halde?

ERSILIA, mahzun, son bir kararla. — Yalan söyledim!

FRANCO. — Yalan mı söyledin?

ERSILIA. — Yalan söyledim. — Ama senin için değil! Gelip aramadım bile seni... — Yalan söyledim sadece!

FRANCO. — Yalan söyledin demek?

ERSILIA. — Evet, yalan söyledim! Son bir mazeret uydurdum... o anda doğru olan ama şimdi doğru olmıyan bir mazeret.

FRANCO. — Şimdi doğru olmıyan mı? Neden?

ERSILIA. — Bir talihsizlik eseri olarak yaşıyorum, hâlâ hayattayım da ondan!

FRANCO. — Bir talihsizlik eseri olarak mı? Aksine bir talih eseri olarak!

ERSILIA. — Ne güzel talih eseri ama! Dostlar başına böylesi! Beni, öldürmek istediğim o kişi olmaya mahkûm etmek mi istiyorsunuz? Hayır, hayır, ötekinden gık dedim artık! — O zaman uydurduğu ama şimdi ne benim için, ne de senin için bir hükmü olmıyan mazeretiyle onu başbaşa bırakalım! — Yeter artık!

LUDOVICO. — Affedersiniz ama neden hükmü olmasın?

FRANCO. — Madem ki sen o yüzden ölmek istedin...

ERSILIA. — Evet! O yüzden! Ölmek! Bu işe son vermek istedim! ... Ölmediğime göre, artık hükmü yok!

FRANCO. — Ama ben bunun çaresini bulabilirim... Bunu yapacak durumdayım!

ERSILIA. — Hayır, yapamazsın!

FRANCO. — Nasıl yapamam? O zaman ölmem için bir sebep olan şey, öyle sanırım ki şimdi yaşamam için bir sebep olmalıdır!

LUDOVICO. — Gerçekten öyle!

FRANCO. — Ben bunun için buradayım!

ERSILIA, *ellerinin birleştirdiği baş ve işaret parmaklarının hareketiyle hecelere eşlik yapmak için, kelimeleri tane tane söylüyerek, başka bir sesle, birden, keskin bir anlatıyla.* — Doğrusu seni tanımakta bile güçlük çekiyorum.

FRANCO, *şaşıarak.* — Sen — beni?

ERSILIA, *ellerini birden havada burkar ve bice, apansız, tasavvur ettiğimizden bambaşka görünen bir kimseye nasıl bakarsak, ona tıpkı öyle bakan o iki adamın şaşkınlığı içinde, güler, bir sandalyeye oturur. Bir süre sonra şöyle der:* — Beni kuzum çıldırtmayın. (Bir fâsıla daha olur. Sonra, önceki cda ile:) Yoksa sen de beni tanımakta güçlük çekmiyor musun?

FRANCO, *alçak sesle, üzgün.* — Hayır, hayır, çekmiyorum... Sana niye öyle geliyor?

ERSILIA. — Biliyor musun? Seni daha önce görse idim, asla, asla...

FRANCO. — Evet?

ERSILIA. — Senin için intihar ettim, demezdim. Yalan! — Sesin de... gözlerin de bir başka... — Benimle bu sesle mi konuşuyordun? Yüzlüme bu gözlerle mi bakıyordun? — Seni ben... — kimbilir nasıl görüyordum!

FRANCO, buz gibi olarak. — Ersilia, uzaklaştırıyorsun beni... Beni.. kendimden... kendinden şüphe ettiriyorsun...

ERSILIA. — Sen bu müthiş şeyi, içinde olması gerekirken, tıpkı sana beklenmedik bir şekilde dışardan gelen bir... bir hâtıra gibi... tekrar sana dönen bu hayatı anlayamazsın... Öylesine değişmiş bir hâtıra ki tanımakta güçlük çekersin. Ona artık benliğinde yer bulamazsın, çünkü sen de değişmişsindir, o hâtırada artık kendini canlı duyamazsın, ama yine de onun senin hayatın olduğunu anlarsın. Tıpkı sen kendin öyle olmadığın halde, kendin için değil ama ihtimal konuşmanla, bakışlarınla, yürüyüşünle bir başkasının hâtırasında nasıl kaldınsa, öyle olduğun gibi.

FRANCO. — Ama Ersilia, ben yine benim! yine o ben oluyorum, senin için yine o ben olmak istiyorum!

ERSILIA. — Olamazsın ki. Anlamıyor musun kuzum? Şimdi seni görünce, asla öteki olmadığını eminim!

FRANCO. — Benim mi?

ERSILIA. — Neden şaşkın? Sözlerimi işitince az önce senin de aynı şeyi düşündüğünü anladım.

FRANCO. — Evet, öyle ama buna söylediğim şeyler sebep oldu...

ERSILIA. — Bunlar gerçek şeylerdir! Neden ifade etmiyorsun? Herkes istifade edebilir. Bir ben edemem! — Senin için suç değil.

FRANCO. — Suç olmıyan ne?

ERSILIA. — Bana yaptıkların.

FRANCO. — Suç olmaz mı hiç? Bunun için geldim buraya!

ERSILIA. — Hayatta, hayatta olur böyle şeyler! İnsan suç işliyebilir!

FRANCO. — Ama ardından benim duyduğum gibi viedan azapları da gelir, çünkü biliyor musun, duyduğum şey, sana yapmakla mükellef olduğum basit bir ödev değil, gerçek viedan azabıdır!

ERSILIA. — İyi ama ya benim, sandığım, tasavvur ettiğin kimse olmadığımı anlarsan...

FRANCO, böyle söylediğini duyunca, büyük bir umutsuzlukla. — Neler söylüyorsun kuzum?

ERSILIA. — Siz de, bay Nota, bir başka kadın tasavvur ediyordunuz! Size yemin ederim, tasavvur ettiğiniz o kadın olmak için elimden gelen her şeyi yapardım! — Evet, bunu sizin için yapabilirim, çünkü bütün mesele sanatınızın yapıtısı içinde yaşamaktan ibaretti! — Ama hayat — işte son vermek istediğim hayat, görüyor musunuz, yakamı bırakmıyor: on parmağı ile yakama yapışmış, bırakmıyor. Bir ke-re daha hep birden üstüme saldırıyorlar! — Nerelere kaçayım?

LUDOVICO, Franco'ya usulca. — Size söylemiş-tim. Bayan yavaş yavaş kendine gelmeli ve...

ERSILIA. — Beni şimdi de siz mi üzmeye kal-kıyorsunuz?

LUDOVICO. — Hayır — aksine!

ERSILIA. — Pek âlâ biliyorsunuz ki artık mümkün değil!

LUDOVICO. — Sebep?

ERSILIA. — Siz ki durumu büyük bir sezişle kavramıştınız, bunun sizin için önemi olmayabilir; hattâ sezginizden ötürü zevk bile duydunuz! Ama düşünün ki hayalinizin bir ürünü olan şeyin acısını ben, utançla, tiksinti ile titriyen öz benliğimde duydum!

LUDOVICO. — Sebebi bu mu?

ERSILIA. — Ne yaptığımı ona söyleyin, söyleyin de kalkın gitsin!

LUDOVICO. — Ne münasebet! Kimse sizi bundan dolayı suçlu göremez!

ERSILIA. — Öyle ise ben söyleyeyim! — Şunu biliniz ki kendimi sokakta ilk rasladığım adama verdim!

LUDOVICO, elleriyle yüzünü kapıyan Franco'ya, birden, heyecanlı. — Teessüründen! İntihar edeceği günün ârifesinde! Anladınız mı?

FRANCO. — Anladım, anladım! Vah Ersilia, vah...

LUDOVICO. — Ertesi sabah kendini bir parkta zehirlemiş, çünkü cebinde otele verecek parası yokmuş! Anladınız mı?

FRANCO. — Anladım! Bu, vicdanımın bir kat daha sızlattı, sana ettiğim fenalığın kefaretinin ödemeyi kendime vazife sayıyorum!

ERSILIA, *çileden çıkmışcasına, bir çığlık atarak.* — Hayır, senin vazifen değil!

FRANCO. — Benim! Benim vazifem! Başka kimin olabilir ki?

ERSILIA, müthiş bir öfke ile. — Bana her şeyi, her şeyi söyletmek mi istiyorsunuz? İnsanın kendine bile söylemek istemediği şeyi de mi? (*Kendini tutmak için bir an durur, ama deli gözleri ile ileri bakarak, kurarlı, der ki:*) Dayanıp dayanamayacağımı anlamak için, duyduğum tiksintiyi soğukkanlılıkla inceledim! Otelden çıkmadan önce, yüzüme pudra sürdüm. Çantamda bir cam tüp içinde zehir vardı. Bavulunda o tüplerden üç tane saklıyordum. Mürebbiye idim ya, gerektiğinde dezenfekte etmek için kullanıyordum. Yüzüme pudra sürerken — tıpkı sizin tasavvur ettiğiniz gibi — konsolun üzerindeki küçük otel aynasında kendime baktım. O ilk denemeden sonra, intihar etmek için dışarı çıkarken baktığım gibi daha önce de bakmıştım. Evet! O bahçe kanepesinde, daha bir an önce sine kadar, böyle bir şeyi yapabileceğimi bilmiyor, bilmek istemiyordum. Oysa tesadüfler yardım etse; hoşuna gideceğim, ya da benim hoşuma gidecek biri oradan geçse idi kulum bile kıpırdanmadan aynı şeyi tekrarlayabilirdim. Bilmem, o zaman intihar eder miydim. — Yüzümü pudralanmış, dudaklarım biraz ruj sürmüş, arkama da mahsus açık renk mavi elbisemi giymiştim. — (*Birden ayağa kalkar.*) Şimdi benim burada olmam neyi gösterir? Ölümle kıyasladıktan sonra, benim o tiksintiyi yenmiş olduğumu. Yoksa beni tanımadan, bana mektup yazan, beni evine alan biriyle burada olmazdım.

FRANCO, âdî bir kararla. — Beni dinle! Niçin, niçin böyle söylediğini, niçin kendine işkence yapmaktan zevk duyduğunu ben biliyorum!

ERSILIA, *birden yamantlaşarak*. — Ben mi? Hayır, sizler duyuyorsunuz bu zevki!

FRANCO. — Bak gördün mü? Böyle olduğunu söyleyebiliyorsun! Bunu başkalarının bir zalimliği gibi mi duyuyorsun? Vicdanının sesini duymaya başlayan bunlardan birinin olsun neden bu zalimliği tamir etmesine razı olmuyorsun?

ERSILIA. — Nasıl? Beni bir kere daha bu azaba çarptırarak mı?

FRANCO. — Hayır...

ERSILIA, *cümleleri tane tane söylüyerek*. — Sana bir kere daha söylüyorum, yalancıkdan öyle yaptım, gerçek değildi, yalan söyledim diyorum sana! Başkaları kabahatli değildi! Sen kabahatli değildin! — Suç hayatta idi! — Bu hayat ki — şimdiye kadar bir kerecek, bir kerecek olsun var olmadan — ne işkence ya Rabbi! sürüp gidiyor! — Senden uzaktışmak için daha ne söyleyeyim?

(Daire kapısına hızlı hızlı vurulduğu duyulur.)

LUDOVICO. — Kimdir o? Girin!

(Kapı açılır, içeriye Emma girer.)

LUDOVICO. — Ne istiyorsunuz?

EMMA. — Konsolo: Grotti geldi.

ERSILIA, *bir çığlık atar*. — Gelmiş demek! Bekliyordum onu!

LUDOVICO. — Benimle konuşmak mı istiyor?

FRANCO. — Ben de buradayım!

EMMA. — Hayır efendim. Bayanla konuşmak istiyormuş.

ERSILIA. — Evet, evet, ne olur bırakın, bırakın onunla konuşayım! (*Emma'ya:*) İçeri alın! (*Emma çıkar.*) Onunla konuşmam iyi olacak. Ne kadar önce konuşursam, o kadar iyi!

(*Konsolos Grotti içeri girer. Esmerdir, sağlam yapılıdır, otuzunu aşkındır. Arkasında siyah elbise vardır, gözlerinde, yüzünde zaptedilmiş karunkluk bir sertlik anlatımı okunmaktadır.*)

ERSILIA. — Buyurunuz, konsolos bey. (*Ludovico'ya, tanıştıracak:*) Konsolos Grotti. (*Saura, Grotti'ye:*) Bay Ludovico Nota.

GROTTI, eğiterek. — Kendisini eserlerinden tanı-
rım.

ERSILIA, devamla. — Beni lütfen evlerine almak nezaketini gösterdiler. (*Franco'yu göstererek:*) Bay Laspiga, kendisini tanışsınız.

FRANCO. — Beni bambaşka bir zamanda tanıştı! Ama şimdi ben buradayım...

ERSILIA, hemen sözünü keserek. — Ne olur, susun!

FRANCO. — Hayır, susmıyacağım! (*Grotti'ye:*) Bakın! (*Ersilia'ın gösterir*) orada, müsaade ederse-
niz kendisiyle evleneyim dediğim şu kadına bakın!

ERSILIA, öfkesinden titriyerek. — Rica ederim, başka bir şey söylemeyin!

FRANCO. — Peki, söylemiyorum! (*Grotti'ye:*) Gösterdiği hiddet, onu içinde bulduğunuz durum, niçin burada olduğumu size açıklar herhalde!

ERSILIA, yukarıdaki gibi, çileden çıkmışcasına. — Barakın benim durumumu! Size söyledim, burada olmanız için hiçbir sebep yok. Bunu şimdi onun önünde de söylemek istiyorum, anlamak istememekte direndiğiniz için kızdığımı bilmesini istiyorum!

FRANCO. — Nişanlımın babasının onu görmeye gittiğini bildiğin için mi bunu bana tekrarlıyorsun?

ERSILIA, şaşırarak. — Hayır! Gittiğinden benim haberim yok! (*Büyük bir heyecan içinde şaşkınlıkla Grotti'ye bakarak ve kendine hüküm olmakta güçlük çekerek:*) Siz... siz ona benden bahsettiniz mi?

GROTTI, soğuk, sakın. — Hayır, bahsetmedim. Ona sadece, sizi göreceğimi vadettim.

FRANCO, hemen, güle. — Boşuna zahmet etmişsiniz!

ERSILIA, âni, âmirce bir öfke atılışı ile. — Konsolos beye başbaşa konuşmama müsaade edin! (*Sonra, değişik bir cda ile, Ludovico'ya:*) Bay Nota, rica ediyorum...

LUDOVICO. — Bana göre hava hoş... (*Gitmek için davranır.*)

FRANCO, kararlı, Ludovico'ya, gitmesine engel olarak. — Hayır, gitmeyin! Bekleyin! (*Ersilia'ya, soğuk ve sert:*) Ben gidiyorum; (*Grotti'ye:*) Ama gitmeden önce, burada konsolos beye, öğrenmek isteyene söylesin diye, bunun boşuna olduğunu söylemek isterim; boşuna, çünkü bunu onun değil (*Ersilia'ya gösterir*) benim söylemem gerek!... (*Ersilia'ya:*) İddiam senin önünde de tekrarlıyorum ve kararımela azimliyim. Şu ana kadar rica ettim, valvardım, yüreğimi sızlatan en acı şeyleri söylemene ses çıkarmadım. Ama

artık yeter. Şimdi ben de seninle başka türlü konuşacağım! — Beni istersen yanından uzaklaştırabilirsin ama bu demek değildir ki ben, acıklı hikâyeni okuyunca tutumum karşısında, herkes gibi, kapıyı yüzüme kapayacak kadar haklı bir nefret ve utanç duyduktan sonra, şimdi yaptığma pişman olup buraya elçiler gönderen o kıza döneceğim!

GROTTI. — Hayır! Ben buraya bunun için gelmedim!

ERSILIA. — Ben de size dedim ki, intiharına sebep, bana karşı olan tutumunuz olmamıştır!

FRANCO. — Doğru değil!

ERSILIA. — Nasıl değil! Bay Nota şahidimdir...

FRANCO. — Evet, söylemesine söyledim! (*Grotti'ye:*) Kendisi üstüne, "insanın kendi kendine bile söyleyemeyeceği" korkunç şeyler söyledi bana! — Ama benim vicdanım var: isterse senin vicdanın seni, bana yapmış olabileceğin fenalıklar yüzünden beni reddetmeye zorlasın! Bey (*Grotti'yi gösterir*) sana ne derse desin, ya da sen, aramızda başkalarını yararına anlayarak, ona ne dersen de, benim vicdanım değişmez! Sen işte bunu söylemek istiyorsun. — (*Ludovico'ya:*) Buyurun, gidelim. Benden yana olduğunuzu, beni tasvip ettiğinizi biliyorum. — Allahısmarladık, konsolos beyefendi! (*Daire kapısına yürür.*)

GROTTI, başını hafifçe eğerek. — Güle güle.

LUDOVICO, Ersilia'nın yanına sokulur, sevgi dolu bir avuç edasıyla, usulca der ki: — Gidip şu senin bavul işini halledeyim. Birazdan alıp geleceğimi umarım.

ERSILIA, duygulanmış. — Teşekkür ederim. Özür dilerim, bay Nota.

LUDOVICO. — Rica ederim! (*Grotti'ye*.) Hoşça kalın.

GROTTI. — Güle güle.

(*Ludovico ile Franco daire kapısından çıkarlar. Kapı kapanır kapanmaz Ersilia olduğu yerde büzülür gibi yapar, baştan aşağı titrer, birden ondan yana dönerek, öfkesinden titriyen ve yüzüne ateş püsküren gözlerini diken Grotti'ye korku içerisinde gözünün ucu ile bakar. Grotti'nin bakışına dayanamaz, yüzünü elleriyle örter, öfkesinin üzerine çöktüğünü duyuyormuş gibi omuzlarını kaldırır, olduğu yerde büzülür.*)

GROTTI, tehdit edici bir halde yanına yaklaşır, dişleri arasından ıslık çalarcasına, der ki: — Sersem! Sersem! Sersem! Böyle çocukçasına yalan söylemek niye sanki!

ERSILIA, kendine siper ettiği kalkık kolunun altından korku ile inler. — Ama ben kendimi sahiden öldürmek istedim!

GROTTI, kükrüyerek. — Fakat niçin? Sonradan yalan söyleyerek mi? Kendini yeni bir ezince sokmana sebep ne?

ERSILIA, kendini savunmaya hazır bir durumda. — Hayır! Bunu benim için yapmuyormuş. Duymadın mı? Benim için yapmadığını söylüyor! Bunu onun yüzüne haykırdım; onun için intihar ettiğimi söyle-

diğim zaman yalan söylediyimi, sana yemin ederim, yüzüne haykırdım!

GROTTI, öfke ve nefretle. — İyi ama inanmıyor ki! İnanmıyor, görmüyor musun?

ERSILIA, öfkeyle doğrularak. — İnanmıyorsa ben ne yapabilirim? İnanmaması çektiği vicdan azabındandır, çünkü onun da vicdanı sızlıyordur!

GROTTI, aşağılayıcı bir eda ile. — Başkalarının vicdan azabından bahsetmeye cesaret ediyorsun demek?

ERSILIA. — Ya ne sandındı, benim herkesten çok vicdan azabı çekmem mi gerekir? Evet, benim vicdanım herkesten daha az sızlıyor! — Biliyorum, böyle olduğunu sen kabul etmezsin; çünkü intihar etmek cesaretini ben gösterdim ama sen gösteremedin!

GROTTI. — Ben mi? İntihar etmek mi?

ERSILIA. — Hayır, tath canını üzme; çünkü ben de vicdan azabı duyduğum için intihara kalkışmadım! Sen duyduğun vicdan azabına dayanabilirsin. Çünkü geçimin yolunda. Ben ise çıcıplak sokak ortasında kalmıştım. O zaman, biliyor musun, böyle bir şeye kalkışmak daha güç, hemen hemen imkânsızdır! Umut-suzluğum içinde, yavrucağa duyduğum vicdan azabı yüreğimi sarmış, sonra benliğimde o son ulcağmayı da duymuştum. Bunun için intihara kalkışabildim!

GROTTI. — O anda olsun yalan söylemeden edemedin mi?

ERSILIA. — Hemen hemen istemeden yalan söyledim! — Ama şu da bir gerçek ki beni alacağına, orada, söz vermişti.

GROTTI. — Evet ama şaka kabilinden bir vaitti, bu!

ERSILIA. — Hiç de öyle değil! Eğer öyle ise, katmerli alçaklık derler buna; öyle ya, gittikten sonra, orada, seninle benim aramızda geçen şeyleri bilmediği halde, burada, bir başkasıyla nişanlanmıştı ve onunla evlenmek üzere idi.

GROTTI. — Ya sen? Aramızda geçen şeyleri bile bile yalan söyledin ya!

ERSILIA. — Benim kötü bir kadın olduğumu bilmeden, bir başka kadını almakla beni burada kılı bile kıpırdamadan aldatarak yaptığı şey benimkinden daha baskın değil miydi?

GROTTI. — Bu da onun, orada, verdiği sözün ciddi olmadığını gösterir!

ERSILIA. — Hiç de öyle değil! Kendisi söyledi! Yoksa şimdi bu durumda olmazdı, durumunu sen de gördün! Ama sen kendini düşünüyorsun da onun için böyle diyorsun, o gider gitmez arkasından yaptığım şeyi mazur göstermek için böyle olduğunu tasavvur etmek senin işine gelir de ondan!

GROTTI. — Şimdi senin burada kopardığım bütün bu gürültü, onun başka bir kızla evlenmesini engellemek için mi idi?

ERSILIA. — Asla! Böyle bir şey aklımdan bile geçmedi! Ölmek üzere olduğumu sandığım zaman söyledim bunu! Ben hiçbir şeyi engellemek istemedim! Şimdi de! Şimdi de istemiyorum!

GROTTI. — Ya onun burada seni aldattığını görmese idin, onu serbest ve sözünü tutmaya hazır bulsa idin?

ERSILIA, dehşetle. — Hayır, hayır! Asla! Aldatmazdım onu! Küçük kızım ruhu üstüne yemin ederim ki, aldatmazdım onu! Gidip aramadım bile, bunu sana kendi de söyleyebilir! Bana ihanet ettiği için — çünkü bu onun tarafından yapılmış gerçek bir ihanetti — yalan söyledim, onun yüzünden intihar ettim, dedim.

GROTTI. — Onu aramadın mı?

ERSILIA. — Aramadım!

GROTTI. — Aramadın da, yakında evleneceğini nereden öğrendin?

ERSILIA. — Gittim.. gittim.. Bahriye Bakanlığına gittim...

GROTTI. — Bir de gidip aramadım diyorsun?

ERSILIA, zahtedilmiş bir umutsuzluk öfkesiyle; göz korkutucu bir halde. — Bana teşekkür etmelisin!

GROTTI. — Neden dolayı? Onu aramaya gittin diye mi?

ERSILIA. — Hayır! — bana orada, evlenmek üzere olduğunu, bahriyeden ayrıldığını söyledikleri zaman, olanca öc eğiliminin birden içimde söndüğünü duyduğum için. Bakanlığın merdivenlerini aldatmak niyetiyle çıktığını ileri sürerek, suçumu yakalayacağım mı sanıyorsun? Karın tarafından yakalandıktan sonra, taraçadan düşen yavrucuğu getiren insanların bağırışmaları arasında, o tüyler ürpertici anlarda, karın tarafından o şekilde evden kovulup da, ne yapacağını bilmez bir halde, buraya gelip bakanlığın merdivenlerini nasıl bir ruh haliyle çıktığımı bilemezsin. — Çılgın dönmüştüm. Ölmek ya da çıldırıktan başka çıkar yol bulamıyan bir dilenciden farksızdım. Ve her

şeyi, her şeyi anlatmak için ona bir deli gibi gidiyordum!

GROTTI. — İkimiz arasında geçen şeyleri mi anlatmak için?

ERSILIA. — Hayır! Senden bahsetmek için! O gittikten sonra faydalanmaya kalkışmıştın ya...

GROTTI. — Yalnız ben mi?

ERSILIA. — ... yalnız sen; içinde bulunduğum durumdan faydalanmak istemiştin! — Ben şimdi her şeyi söyleyebilirim — kimsenin ağzına bile almaya cesaret edemediği şeyleri de söyleyebilirim — ben en derin, en derin dibe inmişim bir kere — delilerin gerçeğini haykırıyorum — bir daha doğrulmayı — en gizli ayıbını saklamayı düşünmiyen bir kimsenin hayvanca şeylerini haykırıyorum! — Onun etlerimde tutuşturduğu ateşle sınısıcak bir halde, yakalamıştın beni, bir kere dokundular mı, artık duramazdım! Seni nasıl ısırmıştım, istersen inkâr et! Boynunu, kollarını, ellerini nasıl tırmalamıştım, inkâr et, elinde ise!

GROTTI. — Alçak! Beni kışkırtıyordun!

ERSILIA. — Yalan! Yalan! Asla! -- Asıl sen beni kışkırtıyordun!

GROTTI. — İlk zamanlarda, doğru! Ama sonraları?

ERSILIA. — Asla! Asla!

GROTTI. — Gizlice koluma tutuyordun!

ERSILIA. — Yalan!

GROTTI. — Yalan ha? Yalancı! Bir seferinde omuzuma dikmiş iğnesi bile batırmıştın!

ERSILIA. — Beni rahat bırakmıyordunuz da ondan!

GROTTI. — Şuna da bak! Bana şimdi de siz diyor!

ERSILIA. — Ben köle idim!

GROTTI. — İtaat etmek zorunda mı idin?

ERSILIA. — Etim, etim itaat ediyordum! Kalbim değil, asla! Nefret duyuyordum!

GROTTI. — Zevk, zevk duyuyordun!

ERSILIA. — Hayır, nefret! Bana verdiğin zevk ölçüsünde artan bir nefret! Sonra, ayabımın ta kendisiymişsin gibi, seni parça parça edebildim! Kalbime, arlanmaz bir hırsız gibi, ihanet ederek, aynı zevki sonradan, kan ağhyan kalbimle bir kere daha tatmaya gönlüm asla razı olmadı! Çıplak kollarıma bakıyor, ısıriyordum! Ve bir düziye boyun eğiyordum; ama içimden kalbimin kendini vermediğini duyuyordum! — Alçak! Hayatımın tek mutluluğunu — bana hemen hemen olmayacak bir şeymiş gibi gelen — nişanlı olmak mutluluğunu tutku yüzünden mahvettin.

GROTTI. — O ise burada bir başka kızla evlenmek üzere idi.

ERSILIA. — Görüyor musun? Topunuz da alçaksınız! Bir de yüzüme karşı, alçaksın, diyorsun, öyle mi? Ben bir şeyler olmak gücünü kendimde asla görmedim... Bir şeyler olmak... meselâ ne bileyim, alçıkdan yapılmış bir şey, insanın eliyle yoğurduğu, elinden yere düştü mü kırılan, yerdeki parçalarının olsun sana onun bir şey olduğunu ama şimdi artık mevcut olmadığını söyleyen bir şey! — Hayatım... peşpeşe sıralanmış günler... biri olsun benim olmadan geçmiş günler... Ben ise olaylar beni nasıl istedilerse öylece, rasgele onların esiri oldum... ne olduğumu asla anlı-

yamağım... sağdan soldan kopardılar... parçaladılar-beni... bir kerecik olsun, ben de varım! -- dememi gerektirecek bir fırsat geçmedi elime. (*Birden sesinin edası değişir, kamçılanmış bir hayran gibi döner:*) Şimdi ne istiyorsun? Niye karşıma çıkıyorsun?

GROTTI. — Konuştun da ondan! Söylediğin! yaptığın şeyler yüzünden! Ölmek istedin...

ERSILIA. — Biliyorum, susmalı idim! Üstüme taş kapandı mı, tamam!

GROTTI. — Taş. — Ama sen bu taşı kaldırdın, paktır küldür çamurlu sulara attın. Sular, çamurlar etrafa saçıldı, hepimizi berbat etti, üstümüzü, başımızı batırdı...

ERSILIA. — ... çamurlar donmuş kalmış!

GROTTI. — Çevrende âdeta bir çamur deryası meydana geldi!

ERSILIA. — İstiyorsunuz ki çamur deryasında bir ben boğulayım, siz de her günkü hayat yolunuza devam etmeye başlayasınız. O, seninle olan yüzkızartıcı münasebetimi öğrendikten sonra nişanlısına dönsün; sen de konsolosluktaki işlerinin başına dönesin, öyle değil mi?

GROTTI. — Olunca hayatıma, senin, lânet kadın, fikrini gelerek bir an kösteklediğin olunca hayatıma! Ne sanıyorsun?! Seninle geçirdiğim o budalaca cansıkıntısı anlarından, o bir damlacık budalaca kötülükten ibaret miyim ben? Bir budalalık ki bana tuzluya oturacaktı! Hayatımı mahvedecek, kızımı öldürecek-ti!

ERSILIA. — Sebep sensin! Sensin! O iskemle bir lâhza gözümün önünden gitmiyor. Kızınla beraber

çıktığım taraçadan iskenleyi senin yüzünden aşağı indiremedim.

GROTTI. — Taraçaya niçin çıkmıştın? Odan, hasta karımın yattığı odanın bitişiğinde idi. Çağırınca hemen gelesin diye. Taraçaya ne yapmaya gittindi?

ERSILIA. — Ben iş işliyordum, kızın da oynuyordu.

GROTTI. — Hayır, onun için değil! Seni bulmam için mahsus çıkmıştın!

ERSILIA. — Alçak! Sen nasıl olsa karımın odasının bitişiğindeki odamda da gelir beni bulurdum.

GROTTI. — Hayır, gelmezdim.

ERSILIA. — İnkâr et bakalım! Daha önce de gelmedin de sanki! Nasıl olsa kendimi odamda da emniyette duymuyordum...

GROTTI. — Çünkü sen de, sen de istiyordun!

ERSILIA. — Hayır! Alçakça kışkırtmalarım, ısrarlarım yüzünden bir gün tabii ben de istiyecektim. — Böyle demelisin! — Yandaki odada yatan karın duymasın diye neler çekiyordum... — Eminim, şimdi eminim, içinde bir ses bana sesleniyor, o iskenleden söz ediyor, onu orada bırakmamam söylüyordu. Çünkü çocuk taraçada oyuncakları ile oynuyordu, iskenleye çıkabilir, korkuluktan aşağı düşebilirdi! — O sese kulak veremedim, çünkü sen — hatırlıyor musun? — gözün dönmüş bir halde ısrar üstüne ısrar ediyordun! Şimdi o iskenleyi hep orada — gözlerimin önünde görür gibi oluyorum — rüyamda kâbus gibi üstüne çöküyor — zihninden kazayıp atamıyorum... (Hiçkarak ağlarsağa başlar. Füsula.)

GROTTI, Ersilia, sarsıla sarsıla, sessizce, ağlamaya devam ederken, hayatın o müthiş oluyuşu içinde görmek ihtiyacı ile, dalgın. — Çalışıyordum... her zaman olduğu gibi... kendimden âdetâ uzaktım... başkalarına vermiştim kendimi... çalışmaktan başka bir şey düşünmüyordum. Hayatında duyduğum boşluğu; nalyal ettiğim ama karşına çıkan malzun, hastalıklı, kabakadın yüzünden gerçekleştiremediğim evimin boşluğunu doldurmak için. Sonra sen geldin... İlk zamanlarda nasıl, nasıl davrandın sana ?

ERSILIA, göz yaşları arasında, şefkatle. — İyi davrandın.

GROTTI. — Çünkü hayatın olanca hüznü daha bir içime çöktükçe, iyilik yapmak, başkaları hayatta rahat etsinler diye, olanca yükü kendi sırtıma yüklemek ihtiyacım duyuyordum. Ben hayattan kâim alamıyordum, kâim alabilmem için hayatı başkaları için olsun güzelleştirmek ihtiyacında idim. Kol gemisi ile geldiğinde, seni ona nasıl tanıttım? Sana iyilik yapmak düşüncesiyse, sana fışık olması için, ona senin hakkında ne diller döktüm? O ara karıma karşı da her zaman olduğundan daha şefkatli davrandım, o da hayatından memnun olsun, birbirinizi sevmenize yardımcı olsun, kismetinin benim açmış olmanın verdiği hazla, bu konudaki tasavvurlarımın gerçekleşmesini kolaylaştırsın diye. — Birbirinizi sevdiğinizi görünce.. Hayır, hayır -- fazla ileri gittiğinizi, senin kendini ona verdiğini anladım da ondan değil.. — (bu, beni değil, karımı kızdırdı ve sana olan sevgisini, saygısını kaybetmesine sebep oldu.)

ERSILIA. — Ondan önce kendimi kimseye vermemiştim! Sarhoşluk gibi bir şey oldu... Gideceği günün akşamı!

GROTTI. — Biliyorum! Başladım... Seni ayıplamak aklımdan bile geçmedi. Bu durumdan katiyen faydalanmazdım, ama sen...

ERSILIA. — ben mi?

GROTTI, hemen. — ...hayır, istiyordun demek istemiyorum! Ama... ne bileyim... bir akşam sofradan kalkıyorduk... yüzüme bir tuhaf baktın... Çünkü sen inanmıyordun! Sırf senin mutlu olman için benim sana böylesine iyilik yapabileceğime inanmadığımı duydum. İşte, işte... Sen buna inanmadığın için, her şeyi berbat ettin! Çünkü kendime hâkim olabilmem, fena arzuları yenebilmem için senin inanmana ihtiyacım vardı...

ERSILIA. — Benim arzularımı değildi bunlar!

GROTTI. — Benim arzularımdı! Ama sen benim yarar gözetmediğime, gerçek olan iyiliğime inansa idin, o hayvan, olanca çılgınca açlığı ile birden içimde uyanmazdı. Şimdi bile, ortaha ölüm suçmuş olmana, o kadınla benim aramdaki onulmaz anlaşmazlığa rağmen... (tehdit edici bir halde, kinle, üzerine yürür:) Biliyor musun?

ERSILIA, korku ile geri geri çekilerek. — Ne istiyorsun?

GROTTI. — Benimle beraber ağlamamı, yaptığımız fenabktan ötürü benimle ağlamamı istiyorum!

ERSILIA. — Ağladığımdan daha çok ağlamamı mı?

GROTTI. — Kızının ölümlüğünü acısını bir başıma çekmek, o müthiş felâket olmanın gibi, senin onunda yaşamamı istemiyorum!

ERSILIA. — Hayır, hayır! Böyle bir şey asla olmayacak! Emin olabilirsin, asla! Ben burada, ben evine alan adamın yanında kalacağım...

GROTTI. — Kalamayacaksın! Görmedin mi? ötekiyle anlaşmış. Beraber çıktılar. — Şu anda sende usanmış olmalı. Duyduğu pişmanlığı, tamir için sana yaptığı teklifi kabul etmezsen, delilik ettiğine inanacak!

ERSILIA. — Ona, tamir filân istemediğimi söyledim!

GROTTI. — Söytemesine söyledin ama, ikisinin de kabul edemeyeceği akılsızca bir inatçılıkmış gibi söyledin! İstemeyişinin asıl nedenini söylemedin!

ERSILIA. — Gerekirse söylerim!

GROTTI. — O zaman da yaptığın şeyler, söylediğin yalanlar, o yalanlarla sebep olduğun kargaşalıklar, düğünün yapılmasına yakın suya düşmesi, çıkarıldığı rezalet, ölümden kurtuluşun, balkın acuması ona öyle öğrene gelecek ki...

ERSILIA, *başgörmes gibi, bitkin bir halde.* — Evet... evet, öyle... ama ben... ben, böyle olmasını istemiyordum... .Bunu ona da söyledim, her şey bitti sandığım için konuştum, yalan söyledim, dedim — Bunlar söylenecek şeyler değil ki! Çirkin! Öğrenecek şeyler! — Şimdi aramızda söyledikse, bu bizim ortak ayıbımız da onun için söyledik. — Herkesin daymasını sen nasıl, niçin istiyebilirsin?

GROTTI. — Söylediğin yalanlar beni çileden çıkardı. Kızın hiddeti, onun dayduğu viedan acısı, tamir etmek istemesi gibi senin bu yalanların yüzünden neler olduğunu kızın babasından duyunca, ihtiyar adamın karşısında kendimi nasıl tuttum; bilmiyorum. Gazete idarchanesine koştum, benimle ilgili şeyleri yalanladım! Gazeteyi okuyunca, bilemezsin karne nasıl küpelerine bindi. Hemen kızın evine koşmak, ona her şeyi anlatmak, bizi yakalayınca seni nasıl kapıbaşı ettiğini söylemek istiyordum! Yalanın aslı faslı olmadığını anlaşılacağını, o ailenin olsun huzura kavuşacağını ona vadetmek, temin etmek zorunda kaldım. — Anlıyorsun değil mi?

ERSILIA, yukardaki gibi. — Evet... anlıyorum...
(Fâsıla. Düşünceli düşüncele ileriye bakar, der ki:)
Pekâlâ. (Ayağa kalkar. Bir fâsıla daha olur. Sövrâ ekler:)
Haydi git. — Dediğin oleak.

GROTTI, ona şaşkın şaşkın bakar. — Ne yapmak niyetindesin?

ERSILIA. — Bana yap, diyorsun. — Ben de yapacağım.

GROTTI, yüzüne bakmaya devam ederken, bir fâsıladan sonra. — Sen benden daha perişansın. Ne halle gelmişsin... (Yanına gider, onu kucaklamak ister.)
Ersilia... Ersilia...

ERSILIA, birden, olasıya gururlu, onu kendinden uzaklaştırarak. — Rica ederim, bırak beni!

GROTTI, yanına giderek, çılgıncasına kucaklayarak. — Dur, dur... dinle beni...

ERSILIA, debelenerken. — Bırak beni, diyorum sana!

GROTTI, yukarıda olduğu gibi, devamla. — Büyük acımızı birleştirelim!

ERSILIA, elinden kurtulmak için, bir çığlık atarak. — Kızım! Kızımı düşün!

GROTTI, birden beyninden vurulmuşçasına, onu bırakarak ve başını ellerinin içine alarak. — Kaatil! (Fâsıla. Çarpınarak baştan aşağı titrer.) Sabrım tükeniyor... (Yavnuu gider:) Benim sana, sana ihtiyacım var... Biz iki bedbahtız...

ERSILIA, pencerelerden birine koşarak. — Defol... Defol... Yoksa bağırırım...

GROTTI, peşinden giderek. — Sus... Sus... Beni dinle....

ERSILIA, pencereyi açarak. — Pencereyi açar, bağırırım! --- İşte böyle!

(Sokağın gürültüsü sahneyi neşe ile doldurur. Onun üzerine, sözüne elinin hareketiyle eşlik ederek emreder:)

Defol!

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

Aynı sahne, aynı gün, akşama doğru.

(Bayan Onoria pencerelerden birinin önündedir. Pencereden içeriye sokajın gürültüsü dolmaktadır. Akşam olunca gürültüler yavaş yavaş kesilmeye başlar. Karşiki cıvırdan birinin penceresinde bir konuşma kadının bulunduğu farzedilir. Bayan Onoria bu kadınla konuşmaktadır. Bu arada Emma da çalışma odasının tozunu almış, odayı toplamayı bitirmektedir.)

ONORIA. — Bunu size sonra söylerim...

Fâsıla

Öğleye kadar uyudum ama, malûm, gündüz uykusu gece uykusunun yerini tutmuyor...

Fâsıla

Nası? İyi duymadım...

Fâsıla

Ha evet, bay Nota ile girdi dışarı çıktı... Bavulu almaya gittiler. Bay Nota'ya vermek istememişler.

EMMA. — Bak görürsünüz, ona da vermeyecekler.

ONORIA, dışarı ile konuşmaya devamla. — Daha önce mümkün olmadı.

EMMA. — İnşallah her gün böyle olmaz!

ONORIA, *Emma*'ya dönerek. — Öyle neler homurdanıyorsun kuzum? Söylediği şeyleri anlıyamıyorum!

EMMA. — Ne diyeceğim, bu saatte oda toplamı diyorum. Akşam oldu!

ONORIA, dışarıyla konuşmaya devamla. — Bay Nota belki şey... Ne diyeyim? (Gülmeye başlar.) Yanında kalmasını istiyor... olmalı...

Fâsıla

Yok canım, ötekini istemiyor... Her halde öteki öpmüştür...

Fâsıla. Sonra birden:

Hayır, hayır! İmkânsız! Yanlış görmüş olacağız, imkânsız!

Fâsıla. Sonra eğilir, eliyle selâm verir.

Allahâısmarladık! (Pencereyi kapatır.) Yok devcinin başı! Gûya burada üç erkek görmüş, üçü de onu öpmüş.

EMMA. — Konsolos da öpmüş mü?

ONORIA. — Yok canım! Yanlış görmüş olacak! İmkânsız!

EMMA. — Yalnız kalınca, ikisi de bağırsıp durdular!

ONORIA. -- Neler konuşuyorlar.. duymadım mı?

EMMA. -- Dinlemedim ki! — Salondan geçerken **bağırıştıklarını** duydum, hepsi o kadar. Bayan ondan çok **bağırıyordu.**

ONORIA. -- Kızcağızdan daha neler istediğini merak ediyorum. Dâva açacağım diye, tehditler savurarak, gazeteyi protesto ettikten sonra burada işi ne?

EMMA. -- Nişanlısı ile barışmasını istemiyor olmalı.

ONORIA. -- Bunu ne hakla isteyebilir? Asıl bayan barışmak istemiyor, yazık. Bana kalırsa iyi etmiyor!

EMMA. — Burada yarı kaçık bir ihtiyarla yaşamayı tercih ediyor...

ONORIA. — Adamın canına tak etmiş! — Bana kalırsa bunu ona sezdirdi.

EMMA. -- Bayan için böyle olması daha iyi. Öbürü ile gitmeye razı olur bari.

ONORIA. -- Biliyor musun? belki de nişanlısına güvenemiyordur. Bana öyle geliyor ki, delikanlı gerçekten pişman olmuşa benziyor.

EMMA. — Benim de öyle gibime geliyor.

ONORIA. — Kendi yüzünden delikanlının bırakacağı genç kıza düşünüyor.

EMMA. — Ben olsam, düşünmem doğrusu! Az kalsın ölüyormuş!

ONORIA. — Öyle ama, yüzüstü kalmanın ne demek olduğunu iyi biliyor! Bu nokta gazetede çok güzel belirtilmişti! — Şimdi yüreğini kin bürümüş olabilir. Şunu da anlamış olmalıdır ki, burada bay Nota... (yüzünü buruşturur.) Onu dışarı çıkarırken gör-

düm. Gözleri buğulanmış gibi geldi bana. Bakıyor ama görmüyormuş gibi bir hali vardı. Ne konuşacak, ne delini kaldıracak haldeydi. Nasıl olduğunu sordum, iliklerimi donduran bir gülümseme ile güldü bana. Eli buz gibi idi... *(Birden susar, kulak kabartır: sonra değişik bir sesle:)* Çerçi bağıyor galiba. Koş, o dediğim kordeleyi al, iki buçuk metre yeter. Ben buradan seslenirim.

Emma koşarak daire kapısından çıkar.

(Bayan Onoria koşar, pencerelerden birini açar; uzanarak, aşağıya sokağa bakar. Çerçiye durması için bir işaret yapar; sonra pencerenin önünde durur. Bu sırada yüzü karmakarışık, perişan bir halde, Franco Laspiga içeri girer.)

FRANCO, sokaktan yükselen gürültü, patırdı arasında, daire kapısından iki kere sorar. — Gelebilir miyim? Gelebilir miyim?

ONORIA, arkasına dönerek ve pencereyi kapıyarak. — Siz misiniz, bay Laspiga? Buyurun, buyurun. Neredeyse bay Nota da bayanla döner. *(Usulca, içe sinici bir eda ile:)* Israr edin, göreceksiniz, dediğinize gelecek!

FRANCO, ilkin yüzüne, ne dediğini anlamamış biri gibi bakar, sonra zaptedilmiş bir öfke ile, alayca. — Tabii, tabii! Görürsünüz! Görürsünüz şimdi, nasıl ısrar edeceğim!

ONORIA, ahbapça bir eda ile. — Konsolos bey onu bir benzetti, bir benzetti, inanın bana, mum direk oldu.

FRANCO, dişleri arasından. — Alçak... namusuz..

ONORIA. — Haklısınız! Zavallı bayan...

FRANCO, birden, atılarak. — Ne zavallısı! Zavallı demeyin ona! Biliyor musunuz nedir? Orospu, orospu!

ONORIA, sendelercesine. — Daha neler! O nasıl söz öyle? (Bu sırada daire kapısından içeriye, başında şapkası ile bay Nota girer.)

LUDOVICO, Franco'yu görerek. — Geldiniz demek? (Onoria'ya, Ersilia'ya kast ederek:) Daha gelmedi mi?

ONORIA, döner, yüzüne bel bel bakar; sonra cevap vermeden, Franco'ya döner. — Sahi mi?

LUDOVICO, anlamamıştır. — Sahi olan ne?

FRANCO, kararlı, heyecanlı. — Konsolos Grotti'nin eşi, kocasının bu sabah buraya aftosunu görmeye geldiğini öğrenince...

LUDOVICO, birden, şaşırarak. — Kim?

ONORIA, yukardaki gibi. — O mu? Konsolosun aftosu mu?

FRANCO. — Evet, onun, onun aftosu! Konsolosun eşi kalkmış, bu sabah nişanlımın evine gitmiş, dönen dolapları anlatmış!

LUDOVICO. — Bayan Drei ile kocası arasındaki dolapları mı?

ONORIA. — Kocasının dostu mu imiş?

FRANCO. — Dostu imiş! Kendisine benim orada evlenme teklif etmemden önce mi, sonra mı olmuş bu iş, henüz bilmiyorum. Bu noktayı öğrenmek istiyorum! Buraya bunun için geldim!

ONORIA. -- Fakat nasıl olur?... Şu halde?... Aman ya Rabbi!.. Aklım başımdan gidecek!

FRANCO. -- Karısı durumu nasıl, ne zaman anlanmış, biliyor musunuz? Kızı taraçadan aşağı düşerken.

ONORIA, *bir eğlülkle; yüzünü elleriyle örterek.* -- Aman ya Rabbi!

FRANCO. -- Onları bir arada yakalamış. Onu bir kaatil gibi kapı dışarı etmiş. Çünkü ikisi de çocuğu taraçada yalnız bırakmışlar.

ONORIA. -- Kaatiller! Gerçekten ikisi de kaatil!

FRANCO. -- Meseleye konsolosun adı da karışmasa idi, zindanı boylardı! Bütün bu şeylerden sonra, anlıyor musunuz?..

ONORIA. -- ...utanmadan...

FRANCO. -- ...hayatım allak bullak etmeye kalkıyor!

ONORIA. -- Kendisine acındırarak, herkese aynı şeyi yaptı!

FRANCO. -- Bana neler yaptığını anlıyorsunuz, değil mi?

LUDOVICO, *kendi kendisiyle konuşurcasına.* -- İnanılır şey değil...

ONORIA. -- Kendine kurban süsü vermeler... Yalancı sırfıntı!

FRANCO. -- Herşey altüst oldu... Âleme maskara olmuşum... Niçanlım yerin dibine girmişti... Çıldırma ramak kalmıştı! Nasıl oldu da çıldırmadım bilmiyorum!

ONORIA. -- Niçin kaçmak istediği anlaşılıyor! Demek sizi gördü, öbürünün de burada olduğunu an-

ladı, ondan! Yalancı karı! Yalanının meydana çıkacağını anlamış olacak! (*Sesinin edasını değiştirerek, ofke ile:*) Yazık onun yüzünden döktüğüm bunca gözyaşlarına! (*Birden, Ludovico'ya:*) Bak size söyleyeyim! Evinden gitsin! Ben evimde böyle şarfüntılar istemem!

LUDOVICO, canı sıkık, pufluyarak. — Az durun... bekleyin...

ONORIA. — Az durun, bekleyinmiş! Ne münasebet! Çeksin arabasını! İstemiyorum! İstemiyorum efendim!

LUDOVICO. — Allah rızası için kesin sesinizi! Ben hâlâ bir şey anlamadım. (*Franco'ya:*) Özür dilecim ama nasıl olmuş da konsolos?... (*Duruktur.*) Biliyor musunuz? Gazeteye ilk protesto konsolostan gelmişti.

FRANCO. — Gün gibi âşikâr!

LUDOVICO. — Değil işte. Neresi gün gibi âşikâr? Seviştiklerine göre, bana kalırsa avalarında anlaşmış olmaları gerekirdi!

FRANCO. — Evet ama karısı da kendisi ile burada idi! Öyle ya, Ersilia gazeteye karısı hakkında bir sürü olmayacak şeyler yazdırmıştı!

LUDOVICO, hatırluyarak. — Evet. Doğru. — Demek gazabı, gazetenin...

ONORIA. — ...onu zavallı bayanın bir iş için dışarı gönderdiğini yazdığından haberi varmış da onun içinmiş.

FRANCO. — Böyle bir yalanlama yapmaya onu herhalde karısı zorlamış olacak.

LUDOVICO. — Demek sizin için intihar ettiği yalan...

FRANCO. -- ...hem de alçakça!...

LUDOVICO. -- ...bir yalanmış.

ONORIA. -- İnsan utanmadan nasıl da böyle bir dana yalan söyleyebilir, ya Rabbim!

LUDOVICO, düşünerek, hemen hemen kendi kendine. -- Evet... öyle... Sizden herhangi bir tamir istememekte direnmesi bundan olsa gerek.

FRANCO. -- Bir de bunu yapsa idim tamamdı!

ONORIA. -- Vah zavallı beyceğim, vah!

LUDOVICO, omu Franco'ya karşı da cephe almaya zorlayan Onoria'nın küstahlığı sınırlarını bir daha tanımlamaktadır. -- Bir kere olsun yaptığma pişman olduğunu kabul etmek gerekir.

FRANCO. -- Ne zaman? Kendi suçum sandığım bir durumu tamire hazır olduğumu gördüğü zaman.

LUDOVICO. -- Anlıyorum, anlıyorum...

FRANCO. -- Bu da, tabii, en iyi ihtimali düşünürsek! Yani sonradan onun dostu oldu ise demek istiyorum! Yok öyle değil de önceden oldu ise -- takdir edersiniz, değil mi? -- ikisi tarafından da çok iğrenç bir şekilde aldatılmış olacaktım!

LUDOVICO. -- Hayır! Böyle bir şey...

FRANCO. -- ...Ben de işte böyle bir şey olmuş mu, olmamış mı, bunu anlamak için buraya geldim!

LUDOVICO. -- Ne yapmak niyetindesiniz? Özür dilerim ama çunu inkâr edemezsiniz ki burada en keskin, en zorlu muhalefeti ile karşılaştınız.

FRANCO. -- Ben önceden diyorum! Önceden aldatılmış olmaktan bahsediyorum!

LUDOVICO. — Öyle de olsa, böyle de olsa, sizin bu işte bir zararınız olmazdı.

FRANCO. — Olmaz mıydı? Nasıl? Ben...

LUDOVICO, azizeli. — ... önceden da olsa idi, yine olmazdı! Çünkü burada bir başka kızla evleniyordunuz!

FRANCO. — Evet ama, müsaade edin!

LUDOVICO. — Bırakın, sözümü tamamlayayım! Bana kalırsa, onların sizi aldattığını bilmeden de, siz ona zaten misillemede bulunmuşsunuz!

FRANCO. — Benim onu aldatmış olmam, onların beni aldatmadıkları anlamına mı gelir?

LUDOVICO. — Tabii ki gelmez! Gelmez ama kimseye hesap sormak hakkını da size vermez. Makut olunuz!

FRANCO, gülele. — Verir pekûlâ! Bal gibi verir! Çünkü beni aldattılar. Ben ise nişanı bozup buraya koştum!

LUDOVICO. — İntihar teşebbüsünü duyduunuz da onun için geldiniz...

FRANCO, yukardaki gibi. — ... benim için intihar etmemiş ki! Kendisi söyledi! İyi vailahi! Benim ihanetimin onun için artık bir ihanet sayılabilmemiş gibi, ihanetimi yüzüme vuruyorsunuz!

LUDOVICO. — Hayır, hayır -- bakın -- benim kimsenin yüzüne ihanetini filân vurduğum yok. Size yalnız bir noktada, yani sizin için intihar ettiğini söylemeye artık hakkı olmadığı halde, sizin için intihar ettiğini ileri sürerek yalan söylediği için haklı olduğunuzu göstermek istiyorum. Böyle bir yalanı, hem de bir ayağı çukurda iken, niçin söylediğini bir türlü an-

lanıyorum! Öyle yalanlar vardır ki ölüm için değil, hayat için yararlı olabilirler. Hayat için işe yaramadığımı kendi de kabul etti!

FRANCO. — İşe yaramadığımı kendisi söylüyor!

ONORIA. — Ama olaylar var!

LUDOVICO. — Evet, öyle! Bu bir gerçek! Bu benim kusurumdur. Olayları bir türlü hesaba katabilirim.

ONORIA. — Neyse ki kusurunu kendisi söylüyor! Olaylar nelerdir, biliyor musunuz? Ölmemesi: bu bir!

FRANCO. — Uydurduğu yalan işine yaradı! Bana değil tabii — yoksa işimi işti — burada sizin gibi birini bulduğu için ona yararlı oldu!

ONORIA. — Bir yazar, ne yağlı kuyruk ama!

LUDOVICO. — Bir enayi yani.

FRANCO, hemen. — Bunu demek istemedim!

LUDOVICO. — Varsın öyle deyin!

ONORIA. — Kendisi için enayi dedikten sonra, siz de diyebilirsiniz pekâlâ!

FRANCO. — Yalanın, aşk yüzünden işlenmiş bu intihar olayının romantik hikâyesinin sanat ülkesine girmesi, kabul edilmesi onurunu okşamış olmalı. Bir hikâye ki artık bir gazeteci tarafından değil, sizin gibi bir yazar tarafından anlatılacaktı!

LUDOVICO. — Evet, öyle, yazmamı istiyordu.

FRANCO. — Gördünüz mü?

LUDOVICO. — Hattâ kendisini olduğundan başka biri gibi görmeme üzöldü bile.

ONORIA. — Ne hoş çift olacaktı ama! Küçük hanım yalanları sıralıyacak, beyefendi de yazacaktı!

LUDOVICO. -- Yalan -- evet! -- Yalanlara hikâye de derler. Gerçek değilse, kabalık hikâyede değil. Hikâye güzelse, gerçek olmaması çok daha iyidir! Tatbikatta onun için fena sonuçlanmış olabilir ama kâğıda düşünülünce benim için de başarısız olacağı anlamına gelmez. Size şunu da söyleyebilirim, hikâyeye bu haliyle daha güzel! Çok, çok daha güzel! Olayın aydınlanması beni fazlasiyle memnun etti! (*Franco'ya Onoria'ya gösterir:*) Şu bayana bakın; meselâ, ilkin öfkesinden küplere biniyordu, sonra yumuşadı, yumuşadı, şimdi yine zehir zakkam kesildi...

ONORIA, atılarak. -- Gayet tabii!

LUDOVICO, hemen doğraltılarak. -- Evet, evet, haklısınız! Ama çok güzel, inkâr etmeyin! (*Franco'ya hitabederel:*) Dün coşup taşıyordunuz...

FRANCO, atılarak. -- Nedenimi söyledim size!

LUDOVICO, yukardaki gibi. -- Evet, evet, doğru! Çok doğru! Zaten bunun için çok güzel ya! -- Ama siz benim burâda budala yerine geçeceğimi mi sanıyorsunuz? Kazın ayağı öyle değil! Meydana çıkan bir yalanın komedisi ne güzel -- ama ne de güzelmiş -- bunu size göstereyim de gönül eğlendireyim bari...

FRANCO, bir kere daha atılarak, acılı. -- Siz buna güzel mi diyorsunuz?

LUDOVICO, acısını anlayarak, hınca. -- Size şimdi olduğu gibi geçmişte de acı çektiirdiği için güzel! İnanın bana! -- acınızı anlıyor, yüreğimin içinde duyuyorum. Emin olun, bir roman ya da komedi yazarsam, acınızı olduğu gibi canlandırmaya çalışacağım.

ONORIA. -- Korkarım, beni de mi kitaba sokacaksınız?

LUDOVICO. — Komedi yazarsam, sokarım.

ONORIA. — Sakın ha, beni komediye filân sokmaya kalkışmayın!

LUDOVICO. — Ne yaparsınız? Yalan diye bahşirmaya mı başlarsınız?

ONORIA. — Evet, yalan! yalan derim. O şüphelik gibi sizin için de yalanı derim!

LUDOVICO, güler. — Merak etmeyin, yalan olduğunu bana eleştirmeciler söylerler! (*Sözü değiştirerek:*) Acaba niye gelmedi? Bu saatte burada olması gerekirdi... — Biraz para verdim...

ONORIA, hemen. — Para mı verdiniz? Aklınızla bin yaşayın! Koydunuzsa bulun öyle ise!

LUDOVICO. — Otel parasını ödeyip bavuluna alması için.

ONORIA. — Para verdinizse hiç gelir mi? Demek komedi suya düştü! Yüreğimi ferah tutabilirim!

LUDOVICO. — Hayır, bakın, hayattaki bir olay sonucu varmasa da insan isterse kitabını bir sonucu bağhyarak bitirebilir!

FRANCO. — Gelmiyeceğinden mi korkuyorsunuz?

LUDOVICO. — Duruma bakar. Sizin dediğiniz gibi, yalan söylemesinin amacı "olaylar" ise, korkarım, artık gelmiyecektir. Yok benim sandığım gibi amacı olayların üstünde ve dışında ise, gelecektir. O takdirde komediyi yazarım. -- Mamafih gelmesede yazarım.

FRANCO. — Olayları dikkate almıdan mı?

LUDOVICO. — Olaylar! Olaylar! Azizim, sizin olay dediğiniz, ona verdiğiniz anlama göre değişen bir şeydir. O halde esasta artık olay değil, öyle ya da

göyle beliren hayattır. Olaylar geçmiş zamandır — ruhun boyun eğip — bunu siz kendiniz söylediniz — hayatın olayları yüzüstü bıraktığı geçmiş zaman. Onun için ben olaylara inanmam.

(Bu sırada daire kapısından Emma girer, haber verir:)

EMMA. — Konsolos Grotti geldi, efendim. Bayan Ersilia ile, veya bay Nota, sizinle görüşmek istiyor.

LUDOVICO. — O geleceğine, konsolos geliyor.

FRANCO, *sert ve tehdit edici, karşı çıkmak için davranarak.* — Tam üstüne geldi!

LUDOVICO, *sakin ve kararlı, önüne geçerek.* — Rica ederim, lütfen evimde sakın durun. Size şunu da söyleyeyim ki, kimseden hesap filân sormuyacaksınız!

FRANCO, *yukardaki gibi.* — Öyle ise ben gidebilirim!

LUDOVICO. — Hayır, gidemezsiniz! Burada kalacaksınız. Konsolos beyi ben karşılayacağım.

(Telâş ve büyük bir heyecan içinde konsolos Grotti kapıda görünür. Emma çekilir.)

GROTTI. — Gelebilir miyim? Bayan Drei nerede?

ONORIA, *telâşlı, öfkeli, sabırsız.* — Burada yok! Almış bağını gitmiş!

FRANCO. — Belki de artık dönmiyecek!

GROTTI. — Vah vah, ama biliyorsunuz ki... Bay Nota, ne olursa sizden olur...

LUDOVICO. — Müsaade istemeden, kalkıp evime geliyorsunuz.

GROTTI. — Özür dilerim! Karımın...

FRANCO, hemen. — ... nişanlımın ailesine gidip...

GROTTI, hemen sert bir tavırla, bağırarak. — ...deli olduğunu söylediğinden bayan Drei'in haberi olup olmadığını öğrenmek istiyorum!

FRANCO. — Demek inkâr ediyorsunuz?

GROTTI, yukardaki gibi, şiddet ve öfke ile. — Sizi ne doğruluyacak, ne de inkâr edecek hiçbir şeyim yok!

FRANCO. — Hayır! Yanlıyorsunuz! Bana hesap vermek zorundasınız...

GROTTI. — ...nenin hesabını vermemi istiyorsunuz? Bir kadının deli oluşunun hesabını mı? — Kendisi isterse, ancak o zaman bunun hesabını verebilirim!

FRANCO. — Pekâlâ!

GROTTI, hemen Ludovico'ya dönerek. — Bay Nota, bayan Drei'in durumdan haberi olup olmadığını öğrenmek istiyorum!

LUDOVICO. — Hayır, sanmam.

GROTTI. — Çok iyi, çok iyi!

LUDOVICO. — Benimle beraberdi. Otele gideceği için, ayrıldık.

GROTTI. — Bundan sizin de haberiniz yok mu idi?

LUDOVICO. -- Hayır, yoktu. Burada bulduğum bay Laspiga'dan öğrendim.

GROTTI. — Çok iyi! Çünkü o büyük üzüntüsüne bir de bu eklenirse...

LUDOVICO. — Kendisini bekliyoruz ama daha gelmedi.

FRANCO. — Eğer bilmiyorsa, büyük bir ihtimalle gelmesini beklileyebilirsiniz!.. Ama bay Nota kendisine bir miktar para vermiş, belki de başını alıp gitmiştir.

GROTTI. — Keşke öyle olsa! Ama korkarım..

FRANCO. — Demek kabul ediyorsunuz?

GROTTI. — Hayır, kabul ettiğim bir şey yok!

FRANCO. — Nezaket gereği böyle söylemeniz gerek!

GROTTI. — Azizim, inanmışsınız, inanmamışsınız, benim zerrece umurumda olmadığımı anlamıyor musunuz? Canımız ne isterse, işinize nasıl gelirse, ona inanmakta serbestsiniz!

FRANCO, birden, sert bir cda ile. — Ben mi? İşime nasıl gelirse mi? Ben gerçek ne ise onu öğrenmek istiyorum, işime gelene inanmak değil!

GROTTI. — Ee sonra? Size gerçek değil dersen ne olacak? Onun sizin, bizzat sizin yüzünüzden çılgına döndüğünü neden anlamak istemiyorsunuz?

FRANCO. — Benim yüzümden mi?

GROTTI. — Evet! Sizin yüzünüzden!

FRANCO. — Hiçbir kabahati yokken, hattâ çocuğun ölümünden de sorumlu olmadan karınız tarafından kapı dışarı edilmiş..

GROTTI, hemen, kesin. — Bu doğru değil!

FRANCO. — Yalan mı?

GROTTI. — Ben de zaten gazete idarehanesine, bu yalana itiraz etmek için gittim!

FRANCO. — Sonra da buraya gelip onunla anlaştınız. değil mi?

GROTTI. *heyecanlı, üzerine atılmak istemesine ama yine de kendine hâkim olarak.* — Özür dilerim, bay Nota. (*Sonra, Franco'ya:*) Nişanlımanızın babası rica etti de buraya onun için geldim ve onu sizin önünüzde, herkesin önünde perişan bir halde buldum, çünkü siz...

FRANCO, *hemen atılarak, güle.* — ... çünkü ben ona yaptığım fenalığı tamir etmek istiyordum! Kendisine yaptığım fenalık gerçek ise — sorarım size — perişan olmasına sebep ne?

GROTTI. — Sebep şu ki sizden tamir filân istemiyor! Ne yapalım! İstemiyor! İstemiyor! Size istemiyorum dedi! İstemediğini bir daha söyledi! Çok inatçısınız!

FRANCO, *yukardaki gibi.* — Bunun benim kola yma geldiğini söyleyemezsiniz! Hayır! Üzüntüsünü bahane ederek, beyefendinin (*Ludovico'yu göstererek*) önünde kendi rolünüzü rahatça oynayabilmek için beni ortadan kaldırmaya, beyefendiyi her şeyin yalan dolan olduğuna inandırmaya çalışacaksınız! — Ama ben buradayım, buraya gönül eğlendirmeye gelmedim, herkese kendini benim için öldürdüğünü söyledi de ondan geldim!

GROTTI. — Bunun yalan olduğunu size söyledi ya!

FRANCO, *hemen, artan bir şiddetle.* — Bir yalan daha! Etti iki! Yalan söylemeye onu ben mi zorladım?

GROTTI. — Bunun için hayır demediği ne ma-lâm?

FRANCO, *yukarıdaki gibi.* — Benim için intihar ettiği doğru mu?

GROTTI. — Niçin intihar ettiğini bilmiyorum.

FRANCO, *yukarıdaki gibi.* — Mesele sizin dediği-niz gibi ise, benim için, evlenmem için intihar etmiş olmalıdır!

LUDOVICO. — Bana dediği gibi belki de...

FRANCO, *birden dönerek.* — İntiharına hiçbir se-bep gösteremediğinizi az önce siz kendiniz söylüyordunuz!

LUDOVICO. — Hayır, ben sokakta... bir dilenci... mertebesine düşmüş olduğunu söylemek istiyordum...

FRANCO, *alaycı.* — Ha evet! Akşam üstü yoldan ilk geçen erkeğe teslim olmuş...

GROTTI, *güzü karararak.* — Bunu da söyledi mi?

FRANCO, *yüksek sesle, ateşli bir şekilde, öne doğ-ru gelerek.* — Bunu da! Bunu da söyledi! Sözde bunu da benim yüzümden, kendisini aldattığım için yapmış! Siz istiyorsunuz ki, bunu kabul edeyim, sonra da vic-danımın olanca gücü ile tamir teklifimi kabul etmesi için direneyim, öyle mi? Onun dostunuz olduğunu söy-liyen karınızın yalan söylediğine bana namusunuz üze-rine söz verirseniz, ben şimdi de bunu ondan istemeye hazırım!

(Bu sırada Emma, korku içersinde haykırarak, daire kapısından içeri girer.)

EMMA. — Bayan! Bayan! Bayancığım...

ONORİA. — Ne var?

LUDOVICO. -- Geldi mi?

EMMA. -- Evet, geldi...

GROTTI. -- Nerde?

ONORIA. -- Nerde?

EMMA. -- Ölüden farksız... Kapıyı açmamla... bavu-
lulu ile yere yıkılması bir oldu...

LUDOVICO. -- Zehir... bavulda zehir vardı...

*(Koşup bakmak için davranırlar, daire ka-
pısında Ersilia belirir: yüzü ölü yüzü gi-
bidir, ama sakin ve tatlıdır, âdeta gülüm-
semektedir.)*

ONORIA, öbürleriyle beraber geri geri çekile-
rek. -- İşte... İşte...

GROTTI, taşarak. -- Ersilia... Ersilia... ne yaptın?

FRANCO, hemen hemen kendi kendine. -- Beye-
fendinin foyası meydana çıktı!

LUDOVICO, genç kadına tutmak ister gibi, koşa-
rak. -- Bayan... bayan.

ONORIA, ürpererek, hemen hemen kendi kendine. --
Bir kere daha mı?

ERSILIA. -- Hayır, bir şey yok. Susun... Bu se-
fer bir şey yok... *(Parmoğun dudaklarına götürerek
bir işaret yapar.)*

GROTTI, bir çığlıkla. -- Hayır! Hayır!... Alla-
tım sen bilirsin! Acele bir şeyler yapmalı! Onu he-
men götürmeli!

ONORIA, korkmuştur. -- Evet! Hemen, derhal!

LUDOVICO, genç kadına koşarak. -- Evet, evet...
gelin, gelin...

ERSILIA, *direnerek*. — Hayır, istemiyorum! — Yeter artık! Yalvarırım...

GROTTI, *o da koşup gelmiştir*. — Haydi gel! Benimle gel! Seni ben alıp götüreceğim!

ERSILIA, *yukardaki gibi*. — Sana dedim ya, istemiyorum...

LUDOVICO, *yukardaki gibi*. — Gelin kabul edin, onunla gitmeye razı olun!

ONORIA. — Söyliyeyim de araba çağırırsınlar!

ERSILIA. — Yalvarırım, yeter artık... Boşuna!

GROTTI. — Öyle şey mi olurmuş? Zaman kaybetmemeliyiz!

ERSILIA. — Boşuna! Olan oldu. Ne olur, susun. Beni rahat bırakın. Siz bay Nota ve siz, bayan şayet... ama ne yazık ki hemen olmayacak... inşallah çabuk olur...

LUDOVICO. — Söyleyin... ne istiyorsunuz?

ERSILIA. — Yatağınızı.

LUDOVICO. — Hayhay, derhal!

ONORIA. — Buyurun, gelin!

GROTTI, *şiddetli bir teessürle yeniden tasalanarak*. — Ne yaptın? Ne yaptın?

LUDOVICO. — Ben vardım, benim olduğumu düşünebilirdiniz! Burada, benimle kalabilirdiniz!

ERSILIA. — Böyle yapmasa idim, bana artık kimse inanmazdı.

FRANCO, *içine dokunmuştur, çırpınarak*. — Neye, neye inanmazdık?

ERSILIA, *sakin*. — Yaşamak için yalan söylemediğime.

FRANCO. — Peki ne için söyledin?

ERSILIA. — Ölmek için. Anladın mı? — Sana dedim ya, o yalamı söylediğim zaman benim için her şey bitmiş olacaktı. Sana, bunun için söyledim, dedim. Sen inanmak istemedin, inanmamakta haklısın, çünkü ben seni — uzaktan bile olsa — düşünmedim, seni böylesine şarsacağımı, perişan edeceğimi hesaba katmadım... Kendimi öyle hakir görüyordum ki!

FRANCO. — Nasıl olur? Suçluysan beni...

ERSILIA. — Hayır, suçlamıyordum.

FRANCO. — Nasıl suçlamıyordun?

ERSILIA. — Suçlamıyordum işte... Söylenmesi öyle zor ki... inancıması daha da zor. — Ama şimdi söyleyeceğim bunu sana. Kendimi o kadar hakir görüyordum ki, sana bütün bu fenabıkları yapabileceğim aklımdan geçmedi. — Bana inanabilirsin. — Bak işte, ilk iş olarak, bana inancmaları hakkını mahsus elde etmek istedim. Sana bu hakkı elde ettim diyebilmek için. Seni de, nişanlımı da çok üzdüm. Biliyordum, yapmamalıydım bunu, en ufak hakkım yoktu buna, çünkü... (*Grottiğe bakar, sonra yeniden Franco'ya döner:*) Duydumu? — Karısından, değil mi?

FRANCO, soluk halinde bir sesle. — Evet.

ERSILIA. — Tahmin etmiştim. Ama o burada inkâr etti, öyle değil mi?

FRANCO, yukardaki gibi. — Evet.

ERSILIA. — Görüyor musun? (*Ona bakar, ellerini hafifçe açarak, umutsuzca bir acıma hareketi yapar. bir hareket ki, acı içinde kıvrılan insanların neden yalan söylemek ihtiyacını duyduklarını dile ge-*

tirir. Olasıya tath bir eda ile ekler:) Sen de aynı şeyi yaptın...

FRANCO, o hareketin ne demek istediğini anlamıştır, özgün, samimi bir atılışla. — Evet, ben de, ben de aynı şeyi yaptım!

ERSİLLA, hemen hemen uzak bir gülümseme ile gülümsiyerek. — Bir rüya anlattındı bana... bilmem... güzel şeylerdi onlar. — Ve buraya tamir için geldin. — Tıpkı onun — tamir için — inkâr ettiği gibi. (*Grotti birden hafkarmaya başlar. Onun üzerine Ersilia daygulanarak ve ona, kendine hâkim olması ve susması için işaret ederek:*) Yalvarırım, öyle yapma! — Mesele şu ki, hepimiz şamnıza lâıyk olmaya çalışıyorsunuz. — Şey... şey olduğunuz ölçüde... ("*İğrenç olduğunuz ölçüde*" demek ister ana bu onda tiksinti ve öylesine bir acıma uyandırır ki, söylemeye bir türlü dili varmaz.) ..Güzel olmak istediğiniz ölçüde. (*Gülümser.*) Evet, arkamıza yol yöneme uygun bir elbise giymek. — Karşına çıkacak hiçbir elbisem kalmamıştı. Ama öğrendim ki sen de... o güzelim bahriyeli üniformam arkandan çıkarıp atmıştın. O zaman kendini... sokakta yapıyalmız buldum... — ve... (*sokağa küçük otelinden çıktığı o akşamın unusu ile mahzunlaşır*) evet, dedim, üstüme bir avuç çamur daha atayın da, temiz bir yanım kalmasın. — Allahım, ne iğrenme, ne tikslenme idi o! — O zaman... işte o zaman kendime ölüm için olsun yolunca yöntemince bir elbise yapmak istedim. Niçin yalan söylemişim, görüyor musun? Yemin ederim, sırf bunun için! — Arkama giyip kendimi gösterecek, hayat için asla bir tek elbisem olmamıştı ki bir sürü köpek tarafından par-

çalanmasın... bir sürü köpek ki geçtiğim her sokakta daima üstüme saldırmıştı... en bayağı, en alçakça pisliklerle kirlenmesin — ben de kendime — ölüm için — güzel — en güzel bir elbise — bana orada, bir rüya gibi gelen — ama tıpkı öbürleri gibi hemen parça parça edilen — bir nişan elbisesi yapmak istedim. Ama içinde ölmek, ölmek, ölmek için bir elbise idi bu — insanların bir parçacık merhametine sarınarak ölmek içindi sadece. — Ama ne gezer! Ben bu elbiseden de yoksun kaldım! Onu da yırtılar, paramparça ettiler! Çıplak ölmeliydim! Alçaltılmış, aşağılanmış olarak, çırılçıplak! — Memnun oldunuz mu? Haydi şimdi gidin, gidin artık. Bırakın da sessiz, çıplak öleyim. Gidin. Kimseyi görmek, kimseyi işitmek istemiyorum demeye hakkım vardır sanırım, öyle değil mi? Haydi gidin, gidin de, sen karına, sen de nişanına — bu ölü arkasına elbise giyemedi, deyin.

P E R D E

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Modern Fransız Tiyatro Serisinde şimdiye kadar
çıkışmış olan eserler

			<u>Krş.</u>
1 — Evin İçİ	M. Maeterlinck	<i>S. Eyüboğlu</i>	25
5 — İnsan Sesi	J. Cocteau	<i>İ. Galip Arcan</i>	25
6 — Seyyah	Denys Amiel	<i>İ. M. Devrim</i>	25
7 — Dünya Gözüyle	Ch. Vildrac	<i>N. Ataç</i>	25
8 — Dördüncü	M. Piéchaud	<i>Fikret Âdil</i>	25
9 — Yalnız	H. Duvernois	<i>S. Eyüboğlu</i>	25
10 — Dirlik Düzenlik	G. Courteline	<i>N. Sırrı Örik</i>	25
16 — Horozibiđi	Jules Renard	<i>S. Eyüboğlu</i> <i>ve B. Tuncel</i>	40
17 — Pelléas ve Mélisande	M. Maeterlinck	<i>T. S. Eren</i>	40
23 — Ariane'la Mavi - Sakal	M. Maeterlinck	<i>Y. N. Nayir</i>	30
24 — Marius	Marcel Pagnol	<i>A.S.Delilbaşı</i>	120
27 — Düşman	A. - P. Antoine	<i>Lütfi Ay</i>	100
30 — Yeni Mabut	F. de Curel	<i>S.E.Siyavuşgil</i>	50
35 — Öldürdüğüm Adam	M. Rostand	<i>Lütfi Ay</i>	55
48 — İki Başlı Kartal	Jean Cocteau	<i>S.E.Siyavuşgil</i>	100
50 — Nemo Bankası	Louis Verneuil	<i>L. Ay - F.</i> <i>Baldaş</i>	140
52 — Knock	J. Romains	<i>A. S. Delilbaşı</i>	90
53 — Vahşi Kız	J. Anouilh	<i>O. Albal-S.</i> <i>Birsel</i>	120
54 — Bellac Apollon'u	J. Giraudoux	<i>İlhan Berk</i>	50
55 — Santiago Şövalyesi	Henry de Montherlant	<i>S. K. Yetkin-</i> <i>Lütfi Ay</i>	60
57 — Gizli Oturum	Jean-P. Sartre	<i>Oktay Akbal</i>	80
58 — Bu Akşam Semerkantta	J. Deval	<i>F. Baldaş</i>	140
59 — Miras	Ruth ve A. Goetz	<i>Reşiha Vâfi -</i> <i>Lütfi Ay</i>	120

60 — Tutunamıya-	H. R. Lenormand	<i>H.F.Ozansoy</i>	100
lar			
62 — Ölü Kıralıçe	Henri de Montherlant	<i>M.Bayramveli</i>	120
63 — Senlis'de Randevu	J. Anouilh	<i>S.E.Siyavuşgil</i>	110
65 — Hür Kadın	A. Salacrou	<i>Fehmi Baldaş</i>	135
66 — Nuh	André Obey	<i>M.Bayramveli</i>	100
70 — Hâkim	R. Ferdinand	<i>A.S.Delilbaşı</i>	120
72 — Meşaleler	H. Bataille	<i>İ. M. Devrim</i>	120
73 — Antigon	Jean Anouilh	<i>O. V. Kanık</i>	70
76 — Aşk Acısı	M. Achard	<i>L. Ay</i>	215
78 — Sonsuz Yolculuk	Ch. Vildrac	<i>Fehmi Baldaş</i>	120
79 — Elektra	J. Giraudoux	<i>Oktay Rifat</i>	230
80 — Öteki Dünyaya Götürecek Değilsin Ya!	Moss Hart - G.S. Kaufmann	<i>L. Erduran</i>	250
83 — Elektraya Yas Yaraşır	Eugene O'Neill	<i>M. Durukan - N. Şenbay</i>	530
84 — Sevmek	Paul Géraldy	<i>Dr. Ayşe Sa- rıgöllü</i>	210
85 — Ruhlar Gelirse	Noël Howard	<i>Arif H. Öz- bilen</i>	300
86 — Oturma Odası	Grahan Green	<i>Sevgi Batur</i>	150
87 — Cadı Kazanı	A. Müller	<i>S. Eyüboğlu - V. Günyol</i>	320
88 — Yağmurcu	Richard Nash	<i>F. Şahinbaş</i>	200
89 — Bir Komiser Geldi	Prestlay	<i>İ. Şahinbaş başılıyor</i>	
90 — Topaz	M. Ponyal	<i>İ. Uzel</i>	300
92 — Karı Koca ve Ölüm	A. Roussin	<i>T. Saraç</i>	240
94 — Ezgiler Ezgisi	J. Giraudoux	<i>T. Saraç</i>	120